

28 NOVEMBRA

SEDEJ

ISTRA

28 NOVEMBRA

SEDEJ

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

»ISTRA« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28. II. — Broj čekovnog računa 36.789.

Pretpлата: Za cijelu godinu 50 Din; za pol godine 25 Din; za inozemstvo dvostruko; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku.

PRISILNA IZPREMEMBA SLOVANSKIH PRIIMKOV V JULIJSKI KRAJINI NEZAKONITA!

RAZSODBA DRŽAVNEGA SVETA V RIMU PROTI TRŽAŠKEMU PREFEKTU

Na tisoče in tisoče se štejejo družine v Julijski Krajini, katerim so tržaški, pulski, reški, zadrski in videmski prefekt na podlagi člana 1 proslulega dekreta-zakona od 10. januarja 1926., ki je bil aprila meseca 1927. raztegnjen na Julijsko Krajino in Zadar prisilno popačili priimek v italijansko obliko.

Od konca leta 1927. bruhala italijansko uradno glasilo »Gazetta Ufficiale« dan za dnem ukaze prefektov, s katerimi se odpravljajo slovanski priimki. Ti ukazi zavzemajo že peto leto pretežni del uradnega lista in še ne kaže, da jih bo tako kmalu konec. Je to pač najboljši dokaz, da je bila in da je Julijska Krajina še vedno jugoslovanska.

Pulski prefekt je prvi po posebni komisiji dal sestaviti seznam vseh slovanskih priimkov v Pulski pokrajini, ki jih je določil za odpravo. Seznam je izdala v hrvatskem jeziku tedaj že izhajajoča »Istarska Riječ« v Trstu z navedbo tozadevnih zakonov in navodil. Za svojim pulskim tovarišem ni hotel zaostati tržaški prefekt in od nje imenovana komisija, (v kateri sedi tudi našim literatom se dobrikojoči Umberto Urbanaz-Urbani), je obsodila na poitalijančenje kar 2919 slovanskih priimkov. Predsednik tržaške komisije Pizzagalli je smatral celo za potrebno, da izda luksuzno obširno knjigo o prisilnem pretvaranju priimkov. Da si človek ustvari sodbo o »znanstveni« kvalifikaciji, o »vestnostni« in »poštenosti« pulske in tržaške komisije, zadostuje, da prečita v vsakem obziru dostojno in nad vse resno spisan članek »Uradno in prostovoljno izpremembanje priimkov«, ki je izšel v VII. zborniku »Luč«.

Sedaj pa je izšla v svesku 499 italijanske zbirke »Sinossi giuridiche« razsodba Državnega sveta v Rimu, (IV. odd. od 5. decembra 1931 — 9. januarja 1932.) glede pritožbe neke gospe Barbarovich — Paulovich proti tržaškemu prefektu radi prisilne izpremembe njenega priimka v »Paoli«.

Radi važnosti prinašamo razsodbo po omenjeni zbirki v celoti. Glasl se tako le:

»Ali se smejo uradno izpremeniti v italijansko obliko priimki, ki so imeli tujo obliko že pred avstrijsko vladavino?»

Odgovor je negativen, s sledečimi razlogi: Zakonski dekret št. 17 od 10. jan. 1926. predstavlja izreden ukrep, ki so, narekovali razlogi političke oportunisti, radi katerih se je narodna vlada odločila, da odpomore germanizacijo in slavizacijo, ki se je vršila z vsemi sredstvi pod avstrijsko vladavino med prebivalstvom italijanskega ozemlja, ki je sedaj zopet pridobljeno in združeno z materjo domovino. Kot izreden ukrep in ker zadevna navedeni kraljevi zakonski dekret eden najboljši kočljivih pogojev osebnosti, namreč rodbinskega imena, ki ga italijanski zakoni skrbno čuvajo, se očitno ne sme uporabljati z ekstenzivnimi kriteriji. Tudi samo besedilo ukrepa iz 1. 1926 (čl. 1) se po ravnokar obrazloženih duševnih razlogih, ki so inspirirali ukrep, omejuje na to, da odreja zopetno sprejemanje »prvotnega priimka v prvotni obliki« in sam naslov zakonskega dekreta se glasi »Restitutiva priimkov v italijansko obliko«. Radi toga se mora smatrati spor, ki naj se proučuje, omejen na ugotovitev, ali je priimek Paulovich imel prvotno italijansko obliko in italijansko pisavo. Kolegiju se zdi, da nasprotna stranka (uprava) ni prinesla tega dokaza. Da izvira od latinske besede Paulus iz rimske dobe, se lahko prizna, toda nima bistvene vrednosti, da bi utemeljilo oporečen ukrep, kajti treba bi bilo dokazati, da je imela družina Paulovich v določenem času italijansko ime Paoli, katero se ji hoče vrniti. Oporekajoča stranka pa obratno z uradnimi spisi dokazuje, da je priimek Paulovich ostal tak skozi stoletja, in da je tak, kakršen je bil pred 1. 1798., torej pred avstrijsko restavracijo (1.

1814) in pred obdobjem avstrijske politike slovanizacije in germanizacije italijanskega ozemlja, ki je ostalo definitivno pod avstrijskim jarmom po vojni 1. 1866. Ne glede na neoporečne dokaze o pristnem italijanskem mišljenju, ki jih je predložila družina Paulovich, se zdijo Kolegiju navedeni razlogi zadostni, da smatra uporabo člana 1 zakonskega dekreta iz 1. 1926. s strani tržaškega prefekta v tem posebnem primeru za nezakonito«.

Menimo, da državni svet ni mogel biti bolj jasen v svoji razsodbi, da si diši ona opazka o dokazanem italijanskem mišljenju kakor da bi bili Jugoslavi v Italiji državljani nižje vrste, tako da bi sicer Italijani ali bolje poitalijančeni potomci Jugoslovani imeli pravico, da se pritožujejo proti prisilni izpremembi svojega slovanskega priimka, da ni pa ta pravica samo po sebi umevna pri Jugoslovanih, italijanskih državljanih, ki jim je prefekt prisilno izpremenil stari slovanski priimek.

Razsodba je najhujša lekcija vsem prefektom, ne samo tržaškemu, temveč tudi pulskemu, goriškemu, zadrskemu, reškemu in videmskemu. Je pa tudi zaslužna diskvalifikacija onih posebnih komisij, ki so se ustanovile v področju posameznih prefektur in ki so bile za svoje »znanstvenost« in »narodno« delo mastno plačane.

Moti se pa čitatelj, ako meni, da se je postopanje prefektov po tej razsodbi izpremenilo. Pozablja namreč, da je v sedanjih Italiji popolnoma zastr vsak čut pravice in pravičnosti, posebno še, ako gre za Jugoslovane.

Kajti, ako bi bilo le trohice poštenosti v prefektih in v njihovih plačancih v imenovanih komisijah, bi morali preklicati vse dosedanje pretvorbe slovanskih priimkov in ustaviti vsako nadaljnjo pretvarjanje, kajti vsi slovanski priimki so pristni stari slovanski priimki, in ako bi se hoteli ravnati po duhu, ki je baje narekoval dekret o prisilni izpremembi priimkov, bi morali obratno marsikateri italijanski priimek zopet pretvoriti v prvotno slovansko obliko. Ranjka Avstrija ali bolje razni italijanski občinski uradniki so pod protekcijo avstrijskih uradnih organov kaj radi zabrisali slovansko lice priimkov in jim dali novo italijansko lice.

Da so slovanski priimki prvotni in pristni, o tem pričajo vse cerkvene matice iz dobe, ko Julijska Krajina še ni pripadala Avstriji, posebno pa iz dobe, ko je vsa Istra ječala pod beneskim jarmom.

Tako je sedaj ranjki župnik Luka Kirac v III. zborniku »Luč« objavil seznam prebivalstva iz Barbana in Raklja v južni Istri, ki ga je sestavil 1. 1645. kapetan Bartolomeo Manzini na poziv beneske vlade v Kopru. Razen dveh ali treh tujih gospodskih imen, so vsi priimki čisto slovanski. Slovanski pa niso samo priimki, temveč tudi krstna imena. Tako navaja seznam sledeča imena: Frane Rossich, Lovre Bresich, Ivane Tecovich, Mare Clunich, Jele Valentich, Ivana Bulich, da navedemo iz ogromnega števila le nekatere. In vendar se nahajajo vsi ti priimki tudi v seznamu priimkov, ki jih je pulski prefekt določil za prisilno izpremembo in ki jih je do danes po večini tudi že pretvoril.

Za nekdanjo Goriško velja isto, kakor za Istro, kakor je razvidno iz članka »Prebivalstvo Gorice v kasnem srednjem veku« v »Jadranskem Almanahu« za leto 1925-30«. V članku srečamo med drugimi imena: Vodopivec, Zvan Zlatolasec, Simon Fikegoj, Črnigoj, Mrišek, Bratuš, Križman, Mevlca, Pucic, Breginjec, Brjec, Jarnejšič, Dežela, Slana, Ivanič, Petelin.

Za slovanstvo priimkov v Trstu pa naj priča knjiga Italijana Pietra Montanellija: »Movimento storico della popolazione di Trieste«, ki je izšla v Trstu 1. 1905.

V tej knjigi navaja Montanelli na straneh 94 in 95 po listinah, ki jih hrani tržaški magistrat seznam posestnikov na Kontovelu v letu 1647. Od imenovanih 56 posestnikov jih je imelo 15 priimek Daneu (pri treh je navedeno tudi krstno ime v slovenski obli-

ki Jure), 13 priimek Starez, 4 priimek Sonze, 3 Regent (eden se je imenoval Jurio, drugi Ivan, tretji Primos), 3 priimek Ceresgnar (Črešnjar). Drugi priimki so bili: Cragnez (Kranjec), Cerngnaz (Crnjač), Punter, Reja, Pertout, Knez, Stok, Grinjanec, Primožič, Prassel (Prašelj).

Na strani 118-119 se o k ENII na (supano) Luca Daneu in imena posetnikov na Kontovelu za 1. 1773. Priimki so svi slovanski in tudi krstna imena so po veliki večini navedeni v slovenski obliki (Juri, Gregor, Gasper, Tomas, Stefan, Jerni, Juan, Martin, Blas in dr.) Vsi ti slovanski priimki na Tržaškem pa se morajo po ukazu tržaškega prefekta pretvoriti v italijanske. Vsi Danevi morajo postati in so po velikem že postali Danielli, vsi Starci Vecchietti, vsi Regenti Reggenti, Punteri Punteri, Primožiči Primosi in Pertoti Bertotti...

»Strokovnjaki« okoli »Popola di Trieste« in »Piccola« so pisali, da je Avstrija še le ustvarila vsa slovanska imena. Kar so pisali ta dva lista in za njimi vsa druga fašistovska glasila, je za prefekte in za dične člane imenovanih komisij evangelij. Kaj briga njih zgodovina, kaj doku-

menti in dokazi. Julijska Krajina mora dobiti italijansko lice in v to svrhu se im zdijo vsa sredstva sveta!

Tudi razsodba državnega sveta ni, kakor smo uvodoma omenili, prav ničesar izpremenila na stvari. Prefekti smejo v sedanji Italiji tudi preko in proti zakonom, ako služijo fašizmu in njegovim svrhnam. Uboga jugoslovanska raja pod Italijom pa tudi nima možnosti, da bi iskoristila to razsodbo, in da brani tako najsvetejšo, kar je prejela od svojih očetov in dedov, in kar je zelo po razsodbi državnega sveta »najbolj kočljiv pogoj osebnosti«, namreč slovansko ime. Nima v to svrhu potrebnih sredstev, in tudi ako bi jih imela, bi se z utokom proti prefektovim odlokam le izpostavila nevarnosti, da konča s svojo pritožbo v ječo ali na otko ali morda celo pod fašistovski svinec.

Na to možnost je namignil, da si v zelo previdni obliki, celo državni svet.

ko je poudarjal neporočeno »italijanstvo« gospe Pavlovičeve, ki je bila tako srečna, da se je lahko uprla in z uspehom tudi uprla odloku tržaškega prefekta. — Dr. L. Č.

POBUNE NAŠIH SELJAKA U SJEVERNOJ ISTRI PRED TRIBUNALOM

OBNOVLJENI DUH VELIKOGA JOŽE.

Rijeka, 18. novembra 1932. Kako će se čitatelji sličati, »Istra« je ove godine češće pisala i donosila vijesti o pobunama naših seljaka u Istri. Dogadjale su se bune najprije u jugozapadnoj Istri, pa je tako u Tinjanštini i na Pazinštini te oko Poreča došlo je do velikih protestnih demonstracija žena. »Istra« je o tome bila donijela opširan opis. Kasnije je dolazilo do pobuna u sjevernoj Istri, na Čičariji oko Podgrada i na Koparštini. Radi dogadjaja na Koparštini ima mnogo uhapšenih i naš list je o tim hapšenjima u vezi s pobunama donio više točnih vijesti. Danas možemo da javimo nešto što je u vezi s pobunama oko Podgrada.

Riječka »Vedetta d'Italia« donijela je u svom broju od 14. o. m. pod naslovom »La Vedetta Giudiziaria« spisak procesa, koji će se u riječkom tribunalu obaviti u najkraće vrijeme, pa se na prvom mjestu citira proces protiv dvojice seljaka iz Javorja kod Podgrada i to Ivana Valenčića Ivanovog, starog 56 godina i njegovog sina Ivana starog 26 godina. Prema opisu, koji donosi »Vedetta« dade se čitava stvar u vezi s ovim procesom rekonstruirati ovako:

Kad su u nekim općinama riječke pokrajine početkom ove godine uveli nove poreze, i ako u tim krajevima vlada neizmerna bijeda i nevolja, narod se uznemirio i okuplao da protestira.

I u Javorju su odlučili da će protestirati protiv novih poreza. Dne 28. februara imalo se u Javorju sastati oko 60 seljaka. Kako »Vedetta« piše, zato je doznao komesar policije u Podgradu dr. Moricca. Njemu je javljeno, da se u Javorju ima da održi jedna nezakonita skupština seljaka od preko 60 ljudi, kako kaže »Vedetta«:

»con lo scopo di opporsi al pagamento di alcune tasse«.

Otišao je odmah s nekoliko karabinjera prama Javorju, da uhapsi one, koji su vodili tu protestnu akciju. Oboružali su se do zubi i odvezli su se u nekoliko kamijona do Obrova. U Obrovu su sišli s automobila i uputili se na zauzimanje Javorja... Sree se karabinjerima sigurno stislo. Ali dužnost je dužnost i oni su ipak prodrli »junački« u Javorje. Otpora seljaka nije bilo, jer nisu karabinjeri došli u pravo vrijeme. Ljudi još nisu bili pripravnici za skupštinu.

Uhapsili su kao kolovodju Andreja Valenčića.

Mislili su, da je dovoljno da njega uhapsu, pa će se ostali pomesti.

Vodeći ga prama Podgradu karabinjeri su našli na Ivana Valenčića starijeg.

On je pristupio komesaru i rekao mu neka Andreja puste, jer nije ništa kriv. Ali komesar mu je rekao neka se ne miješa, jer će i njega uhapsiti i neka se odstrani. Ivan je vidio da je njegovo zauzimanje uzaludno i došao je u Javorje gdje je našao na skupine ljudi, koji su bili veoma uzrujani i

radi velikih poreza, a još više radi hapšenja.

Pozvali su Valenčića neka ih sve zajedno vodi karabinjerima, da protestiraju protiv hapšenja.

To je i učinjeno. Povorka je otišla za karabinjerima. I našla ih je još uvijek na putu prama Obrovu.

»Vedetta« kaže: »Uvidjevši, da je njegov pokušaj uzaludan, Valenčić se odstranio i doskora se pojavio praćen jednom povorkom (codazzo) ljudi. Ivan Valenčić se oborio na dra Moricca šakama i u hrvanju s njime svukao mu haljeta«.

Valenčić je, što je po svemu vidljivo, opetovao pred komesarom želju da se Andreja Valenčića, koga su vodili u Podgrad, pusti, našto se komesar ražestio i naredio karabinjerima, da uhapsu i Ivana, a Ivan se u tom momentu oborio na komesara.

»Vedetta« kaže, da su karabinjeri priskočili da svladaju Valenčića, ali on je jak čovjek i imali su velikog posla, dok su to izvršili. Ne samo to, nego

nastupili su u obranu svog vodje i ostali seljaci, koji su došli s njime i po svemu izgleda, da se stvar razvila ovako:

Karabinjeri su se prestrašili, pustili su oba uhapšena i dali se u bijeg. »Vedetta« naime kaže ovo: »Seljaci, kojima je sada stupio na čelo mladi Ivan Valenčić (sin starog Ivana), dali su se u pravu potjeru za karabinjerima (junaci!), bacali su se na njih kamenjem (na oružane karabinjere!), karabinjeri su htjeli da prestraše seljake pa su pucali.

Ali seljaci su stjerali ipak karabinjere u Obrovu.

Tu su karabinjeri našli pomoć i odlučili, da navale pojačanim silama na Javorje.

»Vedetta« kaže ovo: Prispjevši u Obrovu, karabinjeri su se pojačali drugovima, koji su im priskočili u pomoć i uspjeli su da rasprše seljake. Uspjelo im je da aretiraju oba Valenčića, starijeg i mladjeg.

Taj dan i nekoliko dana zatim, kako je poznato, kružili su karabinjeri u jakim patrolama, oboružani i bombama i mitraljezima, po okolici i terorizali su seljake.

Bio je aretiran veliki broj ljudi. Kasnije su većinom bili pušteni, ali stari i mladi Valenčić ostali su u zatvoru. I sad su došli pred sud. Ispočetka su namjeravali dati ih specijalnom tribunalu za zaštitu države u Rimu, ali su od toga odustali. Istraga je bila velika i duga i mučna, ali nije se moglo naći onog materijala koji je trebao za veliki politički proces. Stvar je bila i previše jasna. Nije se radilo o nikakvoj prevratnoj akciji, koja je inspirirana s Balkana, kako voli da ističe fašizam, nego je bio to protest gladnog pučanstva, koje se buni ne iz nekih političkih razloga, nego i zato jer je privredno upropašten. To je doduše, najbol-

nija strana fašizma i odatle će mu doći slom...

Na procesu brani oba optužena advokat Robba iz Trsta. Rezultat još nije poznat. Javit ćemo ga naknadno. Proces je naime započeo danas.

Rijeka, 19. novembra 1932. — Jučer je završen proces protiv dvojice Valenčića zbog pobune u Javorju. Preslušano je mnogo svjedoka, koji govore preko tumača, jer ne znaju talijanski. Državni tužilac tražio je za obojicu po 3 godine zatvora. Medjutim stari Valenčić bio je oslobođen u povodu amnestije, koja se može da primijeni na njegov slučaj, a mlađji je oslobođen zbog pomanjkanja dokaza.

Osem let ječe in vse stroške mora plačati

Občine, novembra 1932. Družini Malalan je prišel nalog, da mora plačati 3.000 lir za Rika Malalana, ki je bil leta 1930 obsolen na 8 let ječe. — Brez komentarija! (Mos)

Aretiranci radi kmečkih uporov

Dolina, novembra 1932. Aretiranci iz Doline so izpuščeni na svobodo in le eden še čaka v zaporih z upanjem, da tudi njega kmalu izpustijo. Vsem se čudno zdi, da so izpustili aretirance, saj so s tem kakšni deseterici vohunov za njih podlo delo dali kar naravnost nezapuščeno. Vodja teh izdajic je Pavlič Filip, po domače Gombač. Njegov brat — fašist — se je tudi že proslavil, pa kljub temu sedi v zaporih. Lani je vlomil v občinske prostore in skušal odnesti vse kar mu je prišlo pod roke. Sedaj pa — sedi!

Iz Boljunca so zaprti še štiri, iz Kroglj le še nekaj, dočim iz Ricmanj pa še skoro vsi in nestrpno čakajo na skorajšnji svobodo. (Mos).

Trpljenje Mačkovelj brez konca ARETACIJE IN KONFINACIJE

Mačkovi je, novembra 1932. Aretirani Silvester Stranj, star 17 let (št. 59) in Purger Alojzij iz Križpot sta obsojena na tri leta konfinacije.

Tul Marij, star 37 let in Strani Alojzij, star 22 let, se nahajata v zaporih v Trstu;

Purger Silvester, star 16 let in Stranj Alojzij, star 24 let, (št. 58) se pa nahajata v zaporih v Kopru.

Tul Albert, star 19 let in Šik Roman, star 16 let, se nahajata v tržaških zaporih in imata upanje, da se kmalu vrmeta.

Aretirancem se godi zelo slabo. Hrano dobivajo le enkrat na dan in še to tako, da ni užitno.

Vsa vas je pod vtisom teh aretacij in kazni. Ovaduhji pa so v vednem strahu, ker se boje da jih dan za dnem zadene maščevanje. Stražijo jih celo civilni agenti in karabinjerji, zlasti ponoči. Seveda so vsi obroženi vsaj s samokresli. Znani Tul Ivan (št. 62), pa se je oborožil celo s puško; ko se pa enkrat stemni, jih ni več na spregled. Najbolj se boje amnestije, ker mislijo, da bo rešila njih žitve. Da bi se to le zgodilo! (Mos).

Dve leti zapora je odležal in dobil še šest mesecev...

Tinjan, novembra 1932. Ze leta 1930 je bil odveden v zapore v Trst in na to obsolen na dve leti ječe Silvester Zerbe, osumljen protifašističnega delovanja in propagande. Sedaj, ko bi se moral po odsedeni kazni vrniti je prišla novica, da je obsolen da šest mesecev zapora. Nahaja se v zaporu v Rimu. (Mos).

Sedem mesecev zapora

Pobegi pri Kopru, novembra 1932. Na sedem mesecev zapora in večjo denarno kazen je obsojena iz Pobegov Marija Jakomin, ker je prekorajčila brez potnega lista mejo.

Ker ni dobila službe se je vrnila domov, kjer so jo pridržali v zaporih. (Mos).

Domov se je vrnil in je bil takoj aretiran

Dekani, novembra 1932. Domov se je vrnil, ker je mislil da se mu vsled amnestije ne bo nič zgodilo, Dominik Piciga. Toda komaj je prišel domov, so ga odvedli v zapore in ga tam obdržali. Kot se razvidi, je amnestija res le za zločince in razbojnik! (Mos).

Tudi osebe na važnih položajih v zaporu

Trst, novembra 1932. Govori se, da je bilo v Trstu ob priliki proslave desetletnice fašizma aretiranih in zaprtih mnogo ljudi, med njimi zlasti inteligenca. Poročila o številu aretirancev niso še točna. Znano pa je, da so bile v zaporu tudi osebe, ki igralo v tržaškem javnem življenju važno vlogo. Vse v znamenju amnestije. (Mos).

Izpuščeni aretiranci

Milje, novembra 1932. Aretiranci, ki so jih pred prvim avgustom v masah odvedli v zapore, so bili izpuščeni. Materialne škode jim seveda ne bo nihče poplačal. (Mos).

HALO! LJUBLJANČANI! HALO!

V nedeljo vsi v gostilno „REININGAUS“ kjer bo kot vsako nedeljo veselica s plesom.

PRVA OBLJETNICA SEDEJEVE SMRTI

28. NOVEMBRA

Dr. F. B. Sedej

Jesen je doba naših krvavih i bolnih obljetnica. A svake godine sve je više tih obljetnica. Tek smo komemorirali Gortana Bajca Bazovicu i Rapalo, a sad dolazi, eto, još jedan crni naš datum: 28. novembra po prvi put obljetnica smrti našeg velikog Sedeja, nadbiskupa goričkog, koji je bio sramotno žrtvovan fašizmu, koji je u svojoj visokoj starosti, poslije dugih decenija najsvajesnije službe Bogu i narodu. grubo skinut sa svoje nadbiskupske stolice, da se zadovolji jedan svirepi politički sistem, koji je bio ponižen u momentu, kad je naprotiv morao biti odlikovan i nagrađen, koji je bio udaren onda, kad mu je trebalo najviše snage, da brani načela Kristova i Božje zakone pravde pred nasilnikom. Umro je razočaran i shrvan od tog udara. I ako je u svom životu bio vječiti borac i ako je mnogo zlo podijelio sa svojim narodom, ovu posljednju gorku čašu nije mogao podnijeti i nije mogao da je

iskapi do dna. Bio je pogodjen u svojoj najdubljoj intimnosti, u svom najdubljem uvjerenju. Vidio je muke naroda, nastojao je, da mu te muke smanji, ublaži, da bude utjeha i pomoć svom narodu. I on je to doista bio, s uvjerenjem, da je iza njega jedna velika sila, jedna velika organizacija. Medjutim pokazalo se sasvim obratno: Ta velika sila i ta velika organizacija stupila je u savez s protivnikom našeg naroda i s protivnikom njegovim... Svježe su uspomene na sve one događaje u vezi s promijenama u goričkoj nadbiskupiji. Nije o tome pisala opširno i sa zgražanjem samo naša štampa. Bio je to događaj, koji je bio izazvao protest čitavog svijeta, a naročito katoličkog svijeta. U najispravnijim katoličkim listovima mogli smo čitati kritike u povodu takvog postupka Vatikana i ime dra Sedeja postalo je još prije njegove smrti ime heroja. A pogotovo se njegovo ime pronijelo svijetom, kad je neposredno poslije tih promijena u nadbiskupiji, shrvan umro. Ime dra Sedeja postalo je ime mučenika:

Kao heroj i mučenik dr. Sedej živi i živjet će vječno u našim uspomenama. I sada prilikom prve obljetnice njegove smrti naša emigracija diže ponovno glas protesta protiv onoga, što se učinilo pod konac života jednom ispravnom velikom svećeniku i čovjeku, kojeg je sav narod u Julijskoj Krajini poštuovao i volio zbog njegove velike pobožnosti i pravednosti. Protestiramo protiv uvrijede koja je oborila i u grob bacila jednog rijetkog čovjeka, a protestiramo i protiv uvrijede, koja je nanešena našem narodu u Julijskoj Krajini time, što je nadbiskupija gorička predana u ruke čovjeku, koji je ogorčeni protivnik našeg naroda, čovjeku, koji mrzi naš narod, koji provodi sporazumno s fašizmom sistem uništavanja našeg naroda kroz crkvu, koji ruši ono, što je Sedej s mukom gradio i koji obeščasćuje najintimnije osjećaje našeg naroda u Julijskoj Krajini.

A Blagopokojnom Sedeju kličemo: Vječna Slava!

Nadbiskupska palača u Gorici, u kojoj je umro dr. Sedej, s napisom: »W I Italia, a morte Sedej...«

CERKEV V DEŽELI KONKORDATOV

OBSODBA KONFINIRANEGA SLOVENSKEGA ŽUPNIKA IVANA REJCA. — ZATOŽEN TUDI ŽUPNIK FON-SIROTTI NA FAŠISTOVSKI SLAVNOSTI. — SLOVENSKA BESEDA SE NE SME TISKATI!

Župnik Ivan Rejec, ki je konfiniran v Južni Italiji, je bil koncem oktobra pokličan pred sodnijo v Ajdovščini. Obtožen je bil, da je v večernih sestankih zbiral dekleta in fantje Marijine družbe in jim držal stanovske govore in predavanja. Sodišče ga je obsodilo na 1 mesec zapora in 2000 lir (!) denarne kazni. Pri razpravi je sodeloval sam policijski upravnik iz Gorice g. Modesti. Takšne razsodbe se izrekajo v fašistični Italiji, ki se baha, da je rešila »rimsko vprašanje, sklenila konkordat ter odkazala Cerkvi mesto, ki ji gre. Kaj pomagajo konkordati, pa naj bodo še tako dobri, ako ostanejo samo na papirju. Mussolini naj nikar ne misli, da se bodo katoličani v inozemstvu dali ujeti na »chiffons de papier« (na papirnate cunjce). Katoliški svet bo sodil fašizem po njegovih dejanjih!

Župnik Fon iz Ajdovščine je bil od Italijanov zatožen v Gorici, ker je v nekem primeru energično zahteval, da naj slovenski otroci hodijo le k slovenskemu pouku verstva, k laškemu pouku pa le italijanski.

Do neprilike je prišlo, odkar se je nastanil v Ajdovščini neki don Tavagni z Beneškega, ki razen šolskih ur uči še posebej laške otroke. Neka deklica domačinka, ki služi kot pestunja pri orožniškem maršalu, je od gospodarjev prisiljena, da mora hoditi k temu laškemu nauku namesto k slovenskemu, ki je v cerkvi.

Goriški škofijski upravitelj mosgr. Sirotti se je 28. oktobra udeležil fašistovskih slavnosti ob strani fašističnega tajnika Avenantija.

Predzadnjo nedeljo oktobra je bil po vsem katoliškem svetu propagandni dan za misijonstvo. Izšle so vsakovrstne tiskovine in knjižice. Za slovenske vernike goriške škofije je izšla drobna brošurica »Molimo in trpimo za misijone«. Predstavniki škofijskega misijonskega tajništva je bil, kakor se čuje, pokličan na kvesturo (policijsko upravo), kjer so izrazili svojo nevoljo, da si še kdo predrzne kakih pet slovenskih besed natisniti in širiti med ljudstvo. (Slovenec).

TALIJANSKE PRIDIGE V ČISTO SLOVENSkih OBČINAH

»Quel che anderà durante la pridiga fora della chiesa, i carabinieri lo manderanno in Sardegna!«

Trst, novembra 1932. Sledeči primer naj prouče gospodje v Vatikanu, ki so sklenili z Mussolinijem konkordat. V Truškah na Koprščini upravlja župnijo neki Mezinac, rodom sicer Slovenec, v resnici pa najhujša poturica in podrepanik fašistov. Ta gospod, če ga smemo sploh tako imenovati, je stopil 15. avgusta tega leta pred oltar in takole nagovoril prisotne vernike, ki so prišli v cerkev, da slišijo slovensko propoved: »Lodato sia Cristo! Quel che anderà durante la pridiga fora della Chiesa, i carabinieri lo

manderanno in Sardegna«. Po tem čudnem, vseprej kot krščanskem uvodu je začel pripovedovati v ravno tako spakodranu italijanščini kajti ta veliki prijatelj Italijanstva in fašizma ne pozna namreč niti dobro italijanskega jezika. Slovenski verniki, ki niso razumeli, kar jim je govoril nevedni služabnik božji, so ali zaspali ali zapustili cerkev. Toda pred cerkvijo so res stali karabinerji in so pretepli vsakega, ki se je zdrznil zapustiti cerkev, kjer se je vršila italijanska pridiga. To so sadi i jveze med fašizmom in Vatikanom.

Aretacije na Vipavskem

Gorica, novembra 1932. V Ajdovščini je bil pred nekaj tedni nenadoma aretiran absolviran jurist g. Branko Vrčon iz Dobrave na Vipavskem. Lansko leto je dovršil akademske študije na univerzi v Padovi, nato je stopil v advokatsko prakso v Ajdovščini. — Istočasno z g. Vrčonom so orožniki nekega dne ob petih zjutraj v Skripljah pri Sv. Križu aretirali uradnika g. Favettija. Uklenjenega za roke in še priklenjenega na dve daljši verigi, za katere so ga držali, so ga odvedli najprej v Ajdovščino. Vsi ljudje, ki so se zgražali nad tem ciničnim poniževanjem človeka, menijo, da drugod po svetu kvečjemu živali vlačijo na tak način. — Oba aretiranca se nahajata sedaj v goriških sodnih zaporih.

Iz zaporov se vračajo pobiti in strti

Čežarji pri Kopru, novembra 1932. Letošnjega marca je bil obsojen na tri leta zapora Vatovec Lazar, ki se je takrat ravno vrnil iz Francije. Ljudem pa se zelo čudno zdi, ker je bil te dni izpuščen in je torej odsedel le osem mesecev.

Iz zaporov se je vrnil tudi Jožef Vatovec, ki je bil aretiran 1. maja letošnjega leta po znanem Josipu Lavrihu. Vrnil se je iz ječe ves strt in pobit, kar je vsekakor znak nečloveškega postopanja z ljudmi v laških ječah. Otroci in žena pa so med tem doma stradali in umirali. Toda kaj pomaga, če se je oče vrnil, ko pa ne bo sposoben več za delo (Mos).

Aretacije v Povirju na Krasu

Trst, novembra 1932. Okoli 28. oktobra, ko so slavili fašisti obletnice pohoda na Rim, je neki fašist Fabjan iz Dan podtaknil v šolsko poslopje v Povirju pri Sežani posodo z bencinom, ki jo je kupil pri znanem trgovcu v Sežani. Nato je šel k karabinerjem in javil, da je vonjal smrad po bencinu v bližini šole. Toda bil je pri svoji peklenski nakani prevkoren. Radi tega so ga morali karabinerji pridržati v zaporu. To pa jih ni oviralo, da niso obenem aretirali celo vrsto zavednih domačih fantov.

Teške osude krumčara iz riječke slobodne zone i amnestija

Rijeka, novembra 1932. Poznato je, da je krumčarenje iz slobodne zone u posljednje vrijeme jako živo, jer je narod u riječkoj pokrajini vrlo siromašan i pomaže se kako znađe i može. Razumije se, vlasti su stroge i progone krumčare. Već ih je nekoliko stotina osudilo na duge zatvore i ogromne globe za najmanji kvantum prokrumčarene robe. Tako je 11 marta prošle godine riječki tribunal osudio osamnaest krumčara, koji su u par navrata iznijeli iz riječke slobodne zone šećera u ukupnoj količini od neke 4 tone kao i par stotina kilograma kave. Tom su zgodom izrečene slijedeće osude: Nikola Vlah na 3 godine i 10 mjeseci zatvora i 200 hiljada dinara globe; Milan Kučić, Nikola Kučić, Ivan Puž, Nikola Kinkela, Milan Poškić i Andrija Puž na 3 godine i 11 mjeseci, 200 hiljada dinara globe i 2 godine uvjetne slobode; Josip Ivanić zbog sudjelovanja na 40 hiljada dinara globe. Na isti način bile su osudene zbog sudjelovanja u tom krumčarenju i Ana Dukić i Ana Samsa na 5 mjeseci zatvora i 35.464 dinara globe. Ta je kazna za Dukićevu i Samsu međutim po posljednjoj amnestiji oproštena. Nadalje su osuđeni: Katarina Samsa na 100 dinara globe. Na presudu su dali priziv Ivan i Andrija Puž i Josip Ivanić, dok je za ostale uloženi priziv od strane suda.

Obzirom na amnestiju osuđenima je reducirana kazna kako slijedi: Nikola Vlah, Nikola Kinkela, Ivan Kučić na 4 godine 9 mjeseci i 198 hiljada dinara globe po osobi; Ivan Puž, Milan Poškić na 3 godine i 1 i pol mjeseca zatvora i 163 hiljade dinara globe po osobi; Andrija Puž na godinu i 10 mjeseci zatvora i 99 hiljada dinara globe. Konačno je aplikacijom redukcije oprošten trogodišnji zatvor i čitava globa Nikol i Milanu Kučiću, Andriji Pupu, dok su od globe oprošteni Ivan Kinkela, Josip Ivanić i Katarina Samsa.

izvršno je sredstvo za čišćenje želuca i crijeva

uklanja sve želučane boli, ako se uzimlje poslije objeda i večere u malo vode na vrhu od noža

preporuča se djeci i odraslima U apotekama jedan omot stoji 4 dinara

MANIFESTACIJA NAŠE MISLI U ZAGREBU

PROSLAVA 120 GODIŠNJICE RODJENJA I 50 GODIŠNJICE SMRTI JURJA DOBRILE

Prošle nedjelje imali su emigranti iz Julijske Krajine u Zagrebu dvije proslave. Ujutro je u Glazbenom zavodu proslavljena desetgodišnjica društva »Istre«, a navečer 120 godišnjica rođenja i 50 godišnjica smrti našeg velikog narodnog preporoditelja biskupa Jurja Dobrile. I jedna i druga manifestacija uspjela je. Radi prostora ne možemo da se opširno upuštamo u opisivanje tih manifestacija naše misli, nego moramo, da se ograničimo na registraciju najvažnijih momenata.

BLAGOSLOV ZASTAVE DRUŠTVA »ISTRE«

U nedjelju ujutro u devet sati uputila se iz društvenih prostorija »Istre« u Boškovićevoj ulici povorka društvenih članova sa zastavom na čelu u katedralu na Kaptolu. Tamo se imala blagosloviti zastava. U katedrali je za tu priliku služio svečanom službu božju kanonik dr. Lovro Radičević uz veliku asistenciju. Crkva je bila puna svijeta. Poslije službe božje obavljen je svečani čin posvete zastave. Zastavu su do glavnog oltara pratile istarske djevojke u narodnim nošnjama.

Poslije mise povorka emigranata uputila se iz crkve u Glazbeni zavod. Povorka je prošla Bakačevom, Praškom ulicom, Zrinjevcem, Ulicom Kraljice Marije i Gundulićevom ulicom. U Glazbenom zavodu je održana svečana matineja, na koju je nagnulo toliko svijeta, da su prostrane prostorije i galerije bile prepune i mnogi su se morali vratiti, jer nisu stali u dvoranu, a i hodnici su bili puni.

MATINEJA U GLAZBENOM ZAVODU

Ovu su priredbu uveličali svojim prisustvom mnogi odličnici.

U prvim redovima bili su ban Savske banovine dr. Perović sa tajnikom, podnačelnikom grada Zagreba Pavlina, rektor sveučilišta dr. Bazala, državni tužilac dr. Ružić, zatim brojni predstavnici nacionalnih humanih, socijalnih, kulturnih, privrednih i ostalih društava. Bio je prisutan predsjednik saveza dobrotvornih društava »Narodne zaštite« bivši ban dr. Šilović, u ime Sokolskog saveza Lacko Križ, u ime sokolske župe dr. Gavrančić, zatim u ime Češkoslovačko-jugoslavenske lige gg. Bogunović i ing. Kolibaš, u ime Češke Obec g. Tomašek, u ime Društva hrvatskih knježevnika dr. Andrić, prof. Fran Pešić, predstavnici Jugoslavenske Matice, Jadranske Straže, Jugoslavenskog narodnog ženskog saveza, društva »Mercur«, Mlade Jugoslavije i brojnih drugih društava.

Bilo bi nemoguće spomenuti sve one, koje bismo morali spomenuti i koji su pridonijeli svojim prisustvom dostojanstvu priredbe. Opazilo se, da je Zagreb po svojim najodličnijim predstavnicima odazvao pozivu. I to je bilo sa velikim zadovoljstvom opaženo od prisutnih emigranata. Na ovu su manifestaciju poslate svoje zastupnike i mnoge naše emigrantske organizacije iz raznih krajeva Jugoslavije, pa je tako došao predsjednik Saveza emigranata g. Dr. Ivan Marija Čok, predstavnik naših organizacija u Novom Sadu, Ljubljani, Laškom, Beogradu itd.

GOVOR

PRETSJEDNIKA »ISTRE«

Priredbu je otvorio govorom predsjednik društva »Istre« g. dr. Ivo Ražem. U svom govoru ističe rijetko velik odaziv građanstva pozdravlja odličnike, u prvom redu g. bana. Govori o značenju ovog dana, kad se slavi desetgodina napornog i uspješnog rada društva »Istre«. Zanosnim riječima govori o idealima Istrana, o njihovoj nepokolebivoj ljubavi i vjeri u slobodnu braću i u Jugoslaviju. Dr. Ražem čita zatim telegram, koji će se uputiti Nj. Vel. Kralju, a koji glasi: »O deset-godišnjici rada svoje nacionalne kulture i socijalne organizacije u Zagrebu Istrani vjerni sljedbenici svojih narodnih učitelja, prožeti vjerom u Boga i u Kralja sjećaju se u prvom redu svoga gospodara oduševljenim pozdravom stalne vjernosti i nepokolebljive odanosti«.

Poslije toga dr. Ražem pozdravlja delegate saveza iz Beograda i ostalih emigrantskih organizacija iz Julijske Krajine. Zahvaljuje i onima, koji su na današnju slavu uputili svoje pozdrave brzojavno ili pismeno. Zatim čita te dopise i brzojave, kojih je velik broj. Tako je stigao pozdrav od društva »Istre« iz Beograda, od Viktora Cara Emina, Jugoslavenske Matice u Kastvu, Sušaku, Splitu, Osijeku, Požegi, od primorskih akademikara iz Ljubljane, »Edinosti« iz Škofje Loke, naših društava iz Broda, Osijeka, Skoplja i Subotice, od Rikarda Katalinica Jeretova, organizacije emigranata iz Trbovlja, društva »Tabor« iz Kamnika, društva »Soče« iz Ljubljane, društva »Soče« iz Celja, Kluba koruskih Slovenaca iz Ljubljane, društva »Soče«

iz Dolnje Lendave, splitskog načelnika g. Račića, kluba »Kras« iz Splita, Vjekosa »Maribor, Maria Segote, Sušak, Inž. Ružica, Karlovac, klub »Kras, Split, »Tabora« — Ljubljana, Dr. Gradišnika, prof. Demarina, ing. Hvale, Sergovića, ing. Tomašića, Matejčića, Vladiškovića — Gospić kluba Primork, Ljubljana, Mlade Soče, Ljubljana, itd.

U nastavku svog govora predsjednik dalje veli, da su Istrani uvijek sa idealnim nadama gledali na bijeli Zagreb, isprva najprije samo na Hrvatsku, u kojoj su naišli na veliko shvaćanje i razumijevanje, a onda dalje preko Save i Drine, na braću iz Srbije, kako su osjećali u sebi neku nevidljivu zaštitu, neko okrilje. Sanjali su o velikoj Jugoslaviji i vjerovali da ona mora doći. Ali ušutkana je pjesma, nestalo je radosti i narodnog života u našoj Istri i ona se žrtvovala da braća Slovenici, Hrvati i Srbi uživaju svoju slobodu i da mogu uživati plod mira i biti sretni u svom domu, u svojoj lijepoj i velikoj kraljevini Jugoslaviji.

Nema u Istri više učitelja ni prvaka, jer su svi ovdje na okupu kao sjena i uspomena naših nekadanjih sastanaka pod slovenskim lipama, naših zborova na obali našeg Jadranskog mora. Mi se ne smatramo emigrantima u pravom smislu riječi, jer mi nismo ostavili svoju rodjenu grudu i otišli u drugi tuđi kraj, već smo došli braći u svoju Jugoslaviju, kojoj pripadaju svi Jugosloveni, gdje god oni živjeli. Zato se mi ovdje smatramo kod kuće, pa molimo ostalu braću naročito Zagrepčane, da susretaju našeg čovjeka s povjerenjem. Predsjednik u svom govoru upućuje poziv na članstvo da ustraje u potpunosti slozi i da poradi za skupno dobro cijeloga našega naroda. Mi, veli na kraju, nemamo imperijalističkih težnja. Tražimo elementarna prava na savremeni život, nacionalni i kulturni. Traži se mir i napredak civilizacije, ali grješke i propusti mogu i moraju biti popravljeni. U našem istarskom pitanju nije interesirana samo Jugoslavija kao nacionalna država nego i Evropa, koja je vezana uz rješenje vitalnog pitanja jedne krupne manjine.

Poslije govora dra Ražema otvirao je amatersko simfonijski orkestar društva »Mercur« pod vodstvom g. Mihokovića, istarsku himnu »Predobri Bože« od Brajše Rašana, koja je tom prilikom po prvi put s velikim uspjehom otvirana, ostavivši dubok utisak kod prisutnih.

REFERAT O POSTANKU I RADU DRUŠTVA »ISTRE«

G. Semelić u svojem je referatu rekao u glavnom ovo:

»Deset godina navršio je 30. o. mj., da je u Zagrebu osnovano Prosvjetno i potporno društvo »Istra«. Bilo je to 30. XI. 1922.

U tadanjim prostorijama »Narodne Odbrane«, u zgradi evangeličke crkvene općine, u Gundulićevoj ulici br. 28, sakupio se tog dana velik broj Istrana na ustanovnu skupštinu svog društva, osim »Soče« u Ljubljani, prvog društva emigranata iz jugoslavenskih krajeva pripalih Italiji.

Zamišljeno isprva kao skromno društvo za podupiranje oskudnih istarskih izbjeglica.

koji su tada najvećim dijelom bili nastanjeni u »Barakama« na Ciglanu, dobiva društvo već na ustanovnoj skupštini opsežniji ime i program: »Istra« hoće da okupi oko sebe sve Istrane, da održava čitaonicu i knjižnicu, predavanje i zabave, da pruža svojim članovima materijalnu i moralnu pomoć. Na toj ustanovnoj skupštini

izabran je prvim društvenim predsjednikom blagopok. Dr. Ivo Zuccon

bivši zastupnik na istarskom saboru te predsjednik pokrajinskog odbora u Poreču, a u Zagrebu, kasnije veliki župan zagrebačke oblasti. On biva redom biran za predsjednika i na redovitim glavnim skupštinama 1924., 1925., 1926. i 1927. te obnaša predsjedničku dužnost neprekidno oko 5 godina.

Tih 5 godina predstavlja ujedno i prvo razdoblje u životu i radu društva »Istre«. Nemajući isprva vlastitih prostorija koristilo se prostorijama ustupljenim blagonaklono od »Narodne Odbrane«, kao i mnoga druga narodna društva. Tu se mogu održavati odborske sjednice, katkada i članski sastanci te glavne skupštine. Kasnije mogu članovi da dolaze tu i tamo u te prostorije radi čitanja i radi posla u društvenoj kancelariji. Konačno su te prostorije zaslugom predsjednika potpuno prepuštene društvu. Društvena kancelarija izdaje preporuke za namještanja, sastavlja molbe za državljanstvo, za dozvole boravka i uposlenja. Ova se grana društvenog rada razvila ponajviše i sigurno može se ustvrditi, da je pomoću toga znatan broj članova uspio urediti mnoge potrebe dnevnog života. Već tada daju se katkada i skromne potpore siromašnim članovima. Nastoji se održavati i širiti što življe sjećanje na zemlju Istru raspacavanjem istarskih novina i knjiga. Pod konac ovog prvog razdoblja okuplja se grupa omladine, većinom sveučilištaraca, koja prijeduje liiep broj poučnih i narodno-propagandnih predavanja te nekoliko uspjelih zabava s diletantskim predstavama, sve to skromno namijenjeno samo članovima.

Takvim, eto, radom ispunilo je društvo prvo razdoblje svog djelovanja. Ovo, prvo, razdoblje možemo obilježiti skromnim, povučeni, radom nenamijenjenim javnosti. »Istra« je kroz tih prvih 5 godina opstanaka ostala, da se tako izrazim, konzervativna, a neke inicijative skućene.

da tek u drugom razdoblju provale i dovedu do većeg poleta.

Dok je prvih godina broj članova rasao, počeo je 1926. taj broj padati, jer su mnogi zanemarili svoje članske dužnosti, te su bili brisani. Razlozi su bili razni: nemarnost, nezgodne prostorije u koje se društvo preselilo, ali je bilo i opozicionih (stranačkih) razloga.

Pokušaji da se bivši i novi članovi privеду u društvo uspjeli su konačno u maju 1927. Tada je konačno stvoreno opće raspoloženje za obnovu društva i početno se pristupilo tom radu.

Dotadnji predsjednik pok. Dr. Ivo Zuccon već duže vremena pritisnut bolešću nije mogao da i nadalje posvećuje svoje sile aktivnom radu u Upravi društva te se zabvalio na dužnosti predsjednika. U junu 1927. održana je vanredna glavna skupština, promijenjena su pravila iz razloga da se što bolje naglase najvažnije točke programa za buduću društveni rad.

Predsjednikom izabran je g. Dr. Ivo Ražem, koji biva biran i nadalje kroz pet godina do danas.

Time prelazi »Istra« u II. razdoblje svog opstanaka.

Program rada ima biti: okupljanje svih Istrana i uopće izbjeglica; iz ostalih jugoslavenskih krajeva pripalih Italiji, nastojanje za užj dodir s građanstvom radi širenja kulta Istre, onemogućenje pokušaja stranačke politike, pojačanje narodno obrambenog propagandnog pa kulturnog i socijalno-humanitarnog smjera u društvenom radu.

Odaziv je bio velik, te je otada broj članova počeo neprestano rasti. Društvo se preselilo u podesne prostorije, organizovalo se uredsko poslovanje, namjestio činovnik, uredila čitaonica, a moralno i materijalno pomaganje članova i izbjeglica nečlanova podiglo na dotada nedostignutu visinu.

Počinjnu nastupi pred javnošću. Prireduju se istarske radio večeri i uspjele zabave. Već u početku te obnove zamišlja se i okupljanje čitave naše emigracije nastanjene u Jugoslaviji, jer su se, potaknuti primjerom Zagreba, udružili u srodna društva i emigranti u mnogim drugim centrima.

Konačno je ostvarena i ta zamisao te je 1931. u Zagrebu udaren temelj Savezu naših društava.

Uz učestvovanje društva pokrenut je u Zagrebu u prvom polovini 1929. list »Istra«, koji izlazi sada već 4. godinu te se od mjesečnika razvio u tjednik, a proširio posvuda, gdje ima naših zemljaka.

Posebnu djelatnost razvilo je društvo i propagandnim radom među samim članovima održavanjem brojnih članskih sastanaka, proslava, komemoracija i skupština, kojima se daje sve veći publicitet.

Kad zatim nadodose dani te počese padati hici u leđa Mučenika u Pulj i Bazovici, društvo ih dostojno slavi i stvara njihov trajni kult.

Mnoge videne istarske javne radnike, društvene funkcionare i članove otrpilo je društvo do vječnog počivališta. Društvo ne propušta nijedne zgodu da dađe izražaja o osjećajima svojih članova prigodom važnih nacionalnih manifestacija.

U unutarnjem društvenom radu razvijaju se nove snage, daje se poleta raznim inicijativama.

Radi što boljeg provadanja programa pristupa se postepeno organizovanju raznih oštjeka i sekcija.

Osniva se isprva pjevački zbor (1929.), koji se kasnije pretvara u Pjevački odsjek te lijepe uspijeva i nastupa jednom izvrsnom priredbom večeri istarskih pjesama. Nažalost daljnji napredak zbora izostaje.

Socijalni odsjek osnovan početkom 1931. unaša sistem u davanje pomoći, koje se na temelju dugogodišnjeg iskustva podređuje stanovitim načelima i propisima, te

omogućuje da se mnogim oskudnima pomogne prehranom i nastambom, putnom pomoći i traženjem uposlenja. U svrhe socijalnog odsjeka organizuju se i vanredni doprinosi članova.

Čitaonica na Selskoj cesti kao sekcija daje mogućnosti brojnoj tamošnjoj koloniji članova da se pod okriljem društva sastaju u tom udaljenom kraju grada bez potrebe da dolaze u centrum. Time je ujedno ukazano na smjer, kojim bi trebalo nastaviti daljnjom lokalnom (teritorijskom) decentralizacijom društva.

Omladinska sekcija razvila je kroz kratko vrijeme postojanja veliku aktivnost

gojeći razne društvene discipline. Uredila je knjižnicu, osnovala diletantski pododsjek, mandolinistički zbor, drži redovne sastanke s predavanjima i diskusijama. Dolazi višeput radi svoje vatrenosti i u protivštinu sa starijima, ali eto, ipak i današnja proslava pokazuje uspjehe složne saradnje.

U »Istri« ima i mnogo članova iz Trsta i Gorice, koji su većinom posljednjih nekoliko godina jače počeli dolaziti u Zagreb. Da se saradnja emigranata iz svih tih krajeva što jače naglasi promijenilo je Pr. i p. dr. »Istra« naziv u »Istra« udruženje emigranata Jugoslavena iz Julijske Krajine.

Društvo je svršilo zamjeran mnogostran rad, a ima još mnogo osnova nezavršenih.

Uspjeh će se postići boljim funkcionisanjem društvenog poslovanja.

Društvo treba teritorijski decentralizovati.

jer je to za ovako veliki broj članova u ovako velikom gradu potrebno, a društveni rad dekoncentrirati prema raznim granama društvenog djelovanja.

GOVORI PRETSTAVNIKA STUDENATA OMLADINE I RADNIKA

Iza toga pozdravili su zbor i desetgodišnjicu društva »Istre« prestavnici studenata, omladine i radnika. Najprije je progovorio u ime akademikara emigranata g. Ante Radoslović, koji naglasuje saradnju između društva »Istre« i Istarskog akademskog kluba, koja je bila uvijek plodonosna i želi, da se ta saradnja i dalje razvija na korist naše ideje. U ime omladinske sekcije društva »Istre« izrekao je vrlo temperamentan omladinski pozdrav, s revolucionarnom borbenom notom omladinac Vidmar, i bio je aplaudiran dugo od zagrijanih slušalaca. U ime istarskog radništva i seljaštva u Zagrebu govorilo je g. Nikola Zuccon koji kaže među ostalim:

»Iza vatrenih riječi, punih osjećaja rodoljublja koje ste čuli čas prije od akademikara i omladinaca, zapala me je dužnost i čast, da iznesem svoje misli kao predstavnik radnoga istarskoga naroda. U ime seljaka i radnika, koji sačinjavaju i kod nas u Istri najveći dio pučanstva, želim da sa ovoga mjesta izrazim zahvalnost svima, koji su za radništvo imali srca i smisla, pa su nam pomogli da osiguramo egzistenciju sebi i svojim porodicama u slobodnoj Jugoslaviji. Pravo da kažem, mi smo radnici prije deset godina osnovali ovu organizaciju. Ponosni smo da je ona postigla tako zamjerne uspjehe, pogotovo u socijalnom pogledu, da ne govorim o nacionalnom jer je mogla uz vašu pomoć da otare mnogu suzu našoj istarskoj sirotinji. U krilu ove organizacije, radničkom inicijativom, pod vodstvom radnika, već kroz više godina postoji socijalni odsjek. Mi radnici čestitamo danas društvu »Istri« njenu deset-godišnjicu. Treba da se svi okupimo i da nosimo našu organizaciju od uspjeha do uspjeha. Radnici učiniti će to pod svaku cijenu i spremni su da se žrtvuju, da se pokažu dostojni sinovi zemlje koja ih je rodila

Naručujte

DŽEPNI KALENDAR

EMIGRANT

ZA GODINU 1933

Poslužite se našom narudžbenicom koja je odštampana iza ovog oglasa na str. 4 dolje.

Uprava lista „ISTRA“, Zagreb

MASARYKOVA

i u koju ćemo se vratiti, ako ne danas sigurno sutra.

Poslije ovih govora kao daljnja točka bila je uvertira Zajčeve opere »Lizinka«, koju je odsvirao orkestar »Merkura«. Zatim je pjevačko društvo »Mladost-Balkan«, pod vodstvom dirigenta g. Gotovca otpjevalo s velikim uspjehom »More Adrijansko« od Hajdriha. Iza toga su članice Sokola III. Istranke u narodnim nošnjama stupile na pozornicu a stupilo je na pozornicu i vodstvo tog sokolskog društva. U ime sokolstva dr. Alfred Pichler pričvrstio je na zastavu »Istre« trobojni trak s crnim florom, znak jugoslavenske misli, koja tu guje za neoslobodjenim krajevima. Izreka je srdačan sokolski govor, koji je bio s osjećajem primljen. Iza tog svečanog i dirljivog čina, sokolice u nošnjama izvodile su jednu lijepu točku ritmičkih vježba.

Pjevački zbor »Mladost-Balkan« nastupio je opet s nekoliko odlično otpjevanih pjesama, kako to samo taj zbor zna. Pored ostalih melodija pjevane su vrlo dobro istarske narodne pjesme od Matetića. Aplauzu nije bilo kraja.

IZREDALI SU SE JOŠ NEKOJI GOVORNICI

Govorio je g. dr. Ivan Marija Čok u ime Saveza i istakao je borbu našega naroda u Julijskoj Krajini za svoje održanje. Prikazao je najglavnije momente iz života našeg naroda pod Italijom i sjetio se naših velikih žrtava od Gortana do Sedeja. Njegov je govor ostavio utisak na prisutne, naročito na slobodnu braću Jugoslavene. Govorila je još gđa Olga Krnic Peleš, poznata zagrebačka nacionalna radnica, koja je pozdravila emigraciju i narod u Julijskoj Krajini pjesničkim riječima. U ime Jugoslavenske Matice govorio je krepko i s osjećajem poznati prijatelj emigranata i Julijske Krajine pukovnik u m. g. Mičić.

PREDAVANJE O NAŠEM VELIKOM DOBRILI

Dr. Juraj Dobrila rodio se je 16. IV. 1812. t. j. tri godine iza dra Ljudevita Gaja.

Proveo je svoju mladost u vrijeme preporoda hrvatske narodne misli.

Svršio je gimnaziju u franjevačkom samostanu u Karlovcu, te je bez sumnje bio pod uticajem tog nacionalnog duha; to nam svjedoči sav njegov kasniji rad.

Karlovcu i njegovim Franjevcima ima Istra da zahvali svoj preporod, jer su oni užgali u Dobrili iskru patriotizma.

Godine 1837. svršio je dr. Juraj Dobrila bogoslovne nauke, a malo iza toga ga je tršćansko-koparski biskup Matěj Ravnikar poslao u Beč u Augustineum, gdje je postigao doktorat teologije.

Nakon dovršenih nauka živio je dr. Juraj Dobrila u Trstu sve do svoje četrdeset i pete godine.

Godine 1849. imenovan je profesorom i ravnateljem četvrtog tečaja bogoslovnog sjemeništa sa sjedištem u Trstu; stanovao je u sjemeništu i bio sa bogoslovcima u neprekidnom kontaktu.

Po izjavi njegovog djaka, kasnije biskupa Andrije Sterka, bio im je ravnatelj, profesor, otac i brat.

12. oktobra 1857. imenovan je biskupom porečko-puljskim, a ustoličen 17. maja 1858. U ovaj biskupiji radio je 17 (sedamnaest) godina. 20. maja 1875. postavljen je za biskupa tršćansko-koparskoga. a 20. septembra 1875. rastao se je s Porečom i preselio u Trst, gdje je živio do svoje smrti 13. januara 1882. Pokopan je na groblju Sv. Ane u Trstu; oko njega počivaju njegovi prijatelji i saradnici.

Prije nego li predjem na njegov javni rad, želim da prikažem stanje našeg naroda u Istri, kako se je razvijalo do njegovog nastupa i kakvo je bilo za njegovog života.

Sva morska obala od Plomina do Kopra uključivo Buzet pripadala je stoljećima mletačkoj republici; ostali dio

Poslije priredbe u Glazbenom zavodu sastali su emigranti, koji su došli iz vana s predstavnicima zagrebačkih emigranata u jednom restoranu na zajednički ručak, koji je protekao u bratimljenju i bilo je izrečeno nekoliko govora u kojima se govorilo o našem narodu u ropstvu i radu emigracije. Poslije ručka u prostorijama društva »Istre« bila je zajednička svečana sjednica na kojoj nisu bili samo odbornici društva, nego i predsjednik saveza dr. Čok i mnogi predstavnici vanjskih organizacija.

ISTARSKO VEČE U KAZALIŠTU

Istarsko veče, koje je priredjeno u kazalištu u Frankopanskoj ulici kao proslava pedeset-godišnjice smrti i 120 godišnjice rođenja našeg velikog preporoditelja biskupa Jurja Dobrile, uspjela je iznad svakog očekivanja. Kazalište je bilo dupkom puno emigranata i ostalog zagrebačkog građanstva. Priredba je imala svečan karakter, jer je bila pod visokim pokroviteljstvom zagrebačkog metropolite preuz. gospodina dra Ante Bauera. Sve je bilo dostojno velikog Dobrile, u čiju je slavu te priredba priredjena. U prvim redovima sjedili su odličnici. Ističemo samo, da su među ostalim odličnicima naročito zapazili biskup g. Carević dubrovački i pomoćni biskup mariborski g. Tomašić. Istarsko veče u kazalištu pokazalo je još jedamput kako je čvrsta ona veza između Zagreba i Istre, koju je počeo da uspostavlja još biskup Dobrila.

Veče je otvorio simfonijski orkestar »Merkura«, pod vodstvom g. Mihokovića, istarskom himnom Brajše Rašana »Predobri Bože«, koju je publika saslušala dirnuta stojeći.

Iza toga slijedilo je predavanje o biskupu Dobrili, koje je održao g. Dr. Gjurro Červar, odvjetnik na Sušaku, nećak velikog biskupa. On je u svom sadržajnom predavanju rekao:

Istre — Liburnija i srednja Istra sa Pazinom bila je pod vlašću Habsburgovaca.

U mletačkom dijelu nalazile su se biskupije: u Pulj, Poreču, Kopru i neko vrijeme u Cittanovi ili Novigradu. U Habsburškom dijelu sjelo je biskupije bilo u Trstu i neko vrijeme u Pičnu.

U habsburškom dijelu Istre živio je sve do devetnaestog vijeka naš rod nacionalno mirnim životom kao i u ostalim našim krajevima. Iako su činovnici, gospoštija, svuda uređovali njemački, sa narodom su općili u njegovom jeziku.

Za karakteristiku prilika u prošlosti samo nekoliko činjenica:

Godine 1325. uredjuje se granica između grofovije pazinske i posjeda patrijarhe iz Aquileje. O tom je na licu mjesta sastavljena isprava za naš rod pisana glagolicom sa opaskom: »I pišaše jednoj i drugoj strani jezikom latinskim i hrvackim, a gospoda sebi sahraniše jezikom nemskim«. Ova je isprava poznata pod imenom: »Razvod istrianski«.

Godine 1491. pokopan je gospodar Kozljake u Čepiću u crkvi samostana Pavlina. Nadgrobna ploča nosi glagolski napis i ističe, da je slavio slavu na dan sv. Adriana.

Naši gradovi imadu već tada svoje statute pisane hrvatskim jezikom. Župnici vrše dužnost bilježnika, notara: ugovore, oporuke, itd. sastavljaju i pišu u narodnom jeziku glagoljskim pismom. To se isto dešava i u pograničnoj mletačkoj Istri, u Barbanu, Roču. Imao sam u ruci ugovor iz četrnaestog vijeka pisan od župnika u Roču glagoljski, gdje dužd mletački sa svojim pečatom potvrđuje potpis i karakter župnika notara.

Drugi su odnosi donekle na zapadnoj obali, gdje je vladao lav sv. Marka.

U svakom gradiću bilo je po nekoliko obitelji, koje su imale velike posjede, časti i svu vlast, svi su bili Mlečići. Glagolica vladala je u seoskim crkvama, a donekle i u gradovima. Tako

se nalazi u mom posjedu glagolski misal iz osamnaestog vijeka, koji je služio u jednoj crkvi u Novigradu (Cittanovi). Na polju vižinadskom bio je samostan gdje su se odgajali glagolaši. Ovaj samostan ukinuo je Josip II.

Bratovština sv. Antona u Vabrigi imala je svoj dnevnik, u koji su se za vrijeme od 1660. do 1620. godine unosili svi doprinosi; sedmorica seljaka vodila je ovaj dnevnik. Ovaj je dnevnik prešao u posjed pok. dra M. Laginje.

Vidio sam lično godine 1898. knjige župe u Taru, u kojima je tadašnji župnik Corazza bilježio rođenja i ženidbe itd. glagolicom, jer su i prije uz prekid bile pisane glagolicom.

U gradovima republike vladao je talijanski jezik i talijanski dug.

Stanje ekonomsko nije bilo uvijek loše, jer se inače ne bi mogla objasniti činjenica, da su naši djedovi bili vjerovnici stanovnika grada Rovinas Ekonomsko stanje u Istri pogoršalo se je u devetnaestom stoljeću zbog loših godina i plaćanja javnih dadžbina.

Prije nekih stopdeset godina počele su dolazili u Istru pojedine obitelji iz Karnije, kraja, što se prostire uz jedan od pritoka Tagliamenta. Naš narod zove ih »Krnjeli«. Raštrkali su se po cijeloj Istri. U svakom većem mjestu i selu nastanila se po jedna ili dvije obitelji. Bavili su se obrtom, a kasnije trgovinom. Negdje su se potpuno pohrvatili, tako Carlavaris u Kastvu, Defar u Tinjanu itd., drugdje vršili su zlokobnu funkciju u podjarmilivanju našeg naroda u Istri.

Kroz prvih 50 godina u prošlom stoljeću nije se osobito mijenjalo stanje u Istri.

Godine 1848. pjevalo se je u Pazinu usred trga: »Još Hrvatska ni propalae, a među pjevačima nalazio se i krnjel Pepić Camus.

Sudbonosne su za naš narod u Istri godine 1852., 1853., 1859. i 1866.

Kad su se Habsburgovci povlačili iz Italije, slijedili su ih činovnici Talijani, koji nisu htjeli, ili nisu smjeli da ostanu u Italiji. Njima su bile dodijeljene službe u Gorici, Trstu, Istri i Dalmaciji.

Ovi činovnici zaposjeli su malo ne sva sudska i administrativna mjesta u Istri. Nisu poznavali drugog jezika osim talijanskog. Prezirali su naš rod i zvali su ga »schiavo«; njegov jezik nisu htjeli da uče.

Krnjeli, koji su bili na putu asimilacije, povratili su se talijanstvu.

Godine 1852. i 1853. zavlada u Istri glad. Narod je kupovao kukuruz iz Hrvatske kod Talijana i Krnjela; zadužio se i time postao potpuno ovisan.

»Naša Sloga« opisuje vremena, kako su se razvijala u Istri ovako:

»Kamogod okom svrnem po našoj Istri, svuda opazujem žalosni prizor ružnog preziranja i divljeg tlačenja nekog našeg puka od strane bezdušnih talijanašah i šarenjakah. Ti ljudi, uzgojeni po načelu »tiskaj i davi seljaka šćavuna i čim ga već stiščeš i daviš, tim će te više slušati i štovati« sada su se med sobom složili namjerom, vladati nam i gospodariti, nam iz srca izkoreniti ljubav prema rodu i jeziku našemu da tim kasnije rasplode i učvrste svoje talijanske nazore.«

»... Talijanaši bo izumili su u sadašnjih okolnostih način, po kojem mogu nas uvijek u verigah imati, nudjajuć nam rado i veselo, davajuć nam svoje novce u zajam ili na posudu dakako na veliki dobit od 12 do 25 po sto, ili pako prodavajuć nam trgovinu na poček s velikim dobitkom i računajuć nam i dobit (interes), ili napokon ostajuć za nas porukom kod trgovca kukuruza, komu oni plate star po 4 forinta, a nam ga računaju na poček do Bartulje po 8 for., do Miholje po 10 for., a do Martinje po 12 for.«

Seljaci plaćali su dugove sa groždjem. Cijenu groždja ustanovljavali su trgovci. Seljak nije znao ni pisati ni čitati; nije stoga bilježio; isplatio je dug lihvarskim kamatima, a bio je jošte uvijek dužan, a nigdje nije našao zaštite, pravnika svoga roda nije nigdje imao.

Nastavni jezik škola bio je njemački i talijanski.

I ono malo školovanih ljudi, što su izišli iz naroda, djelovanjem škole prešlo je u protivan tabor.

Sam inače otporni biskup bilježi u svom dnevniku: »Jao si ga našim ljudem u Istri potlačenim od dva dušmana. Naši ljudi težaju zemlju a trgovinu ostavljaju Talijanom. Koji se od naših dadu na trgovinu, odreku se svoje narodnosti i pobožnosti. Mislim, da se naši ljudi neće moći odbraniti od Talijanstva, uz koje stoji i vlada po svojih činovnicih, nevještih našem jeziku u uploške mržećim na Slavene.«

Prilike razvijale su se od godine 1850 pa dalje tako, da je dr. Kandler bio mišljenja: »La lingua italiana si divulga sempre piu in maniera, che da qui a 50 anni, essa sarà la sola lingua generalmente parlata. Solamente nella chiesa si udra dal pergamo ancora lo sloveno.«

Ali već godine 1867. piše nepoznati talijanski pisac pod naslovom »Istria«. Dimostrazione storico geografico statistica della penisola istriana, u rukopisu, koji je moje vlasništvo: »Questo caso dovrebbe però difficilmente avvenire, essendosi formata ultimamente una forte reazione contro tale supremazia della lingua italiana.«

U ovom odsudnom času stupio je naime na političko poprište biskup Dr. Juraj Dobrila.

Kud god je pogledao svuda gledao je proganjanje i zapostavljanje nesretnog seljaka; nitko se za njega nije zauzimao, nitko ga nije branio, seljak bio je i za Talijane i za šarenjake sredstvo obogaćivanja.

Dobrila je tražio saradnike; ove je tada mogao naći samo u svećenstvu.

Pomogla mu je u tom okolnost, što je nekoliko godina bio ravnatelj sjemeništa i upoznao se sa mladim svećenicima u neposrednom saobraćaju. Ovi su ga cijenili i ljubili.

Medjutim izdan je godine 1860. takozvani oktobarski ustav. Već nešto prije piše biskup iz Poreča pisma raznim dušobrižnicima, gdje ih pozivlje na rad za narod.

Čudnim slučajem spasilo se od propasti jedno takvo njegovo pismo, koje je nažalost uvijek savremeno, kao da je danas pisano; pismo datirano je 2. januara 1860. a pisano je pok. Antonu Sironiću, rodom iz Trviža iz Istre tada župniku u Bermu. Pismo našao je u arhivu beramske crkve Mons. Josip Grašić, koji je bio župnik u Bermu, a sada živi na svojoj rodjenoj grudi u blizini Kranja.

I sa malim brojem svećenika započeo je Dobrila radom za osvećivanje našeg naroda u Istri.

Radio je da se uvedu svuda narodne škole, pučke i srednje. Medjutim pisao je svećenicima da izaberu najnadareniju djecu i da ih priprave za srednje škole. Nakon toga on ih je uzimao na svoja pleća; podupirao ih je, nekoje i potpuno uzdržavao, da mogu svršiti srednje škole, teologiju i univerzu. Ustanovljavao je stipendije za djake. Štedio je što je više mogao, da može prištednju dati ovim putem svome narodu. Mnogo njih mu se iznevjeralo; ili nisu ispunili svrhu ili su otišli iz domovine, ali on se zadovoljio i s pojedincima, kad je vidio da idu pravim putem.

Računa se, da je Dobrila potrošio na odgoj naših ljudi u Istri preko 200.000 for. U Poreču iznosila je biskupska godišnja plata 8.000 forinti, a u Trstu 12.600 for. uz odbitak poreza kakvih 11.000 for.

Želio je, da se u Pazinu ustanovi hrvatska gimnazija; već se je bio odrekao i biskupije uz predlog, da se porečko-puljska biskupija priključi tršćansko-koparskoj, a prihod prve, da se upotrebi za podignuće konvikta kod ove gimnazije.

U Beču su bili prihvatili njegov predlog, ali ga je odbio Vatikan.

Tražio je uvijek i svuda ravnopravnost svog naroda.

Kao biskup bio je virilista u istarskom saboru; uz njega bili su od naših biskup krčki Dr. Ivan Vitezić i župnik u Mošćenicama G. M. Jurinac.

Kad je župnik Jurinac u raspravi o poslovluku predložio, da bi se svi zapisnici, zaključci, zakoni itd. štampali i u hrvatskom jeziku, biskup je ovaj predlog podupro duljim govorom, u kojem je kazao: »Moj položaj zahtieva, da Vam u tom peslu i ja koju napose rečem. Ja sam ujedno pastir Slavena i Talijana, i trsim se da promaknem blagostanje i jednih i drugih. Što ja znadem, ne može me nitko oblediti, da sam ikada Talijanu krivo učinio a da Slavenu ugodim. Zato mi je dužnost, a imam i pravo tražiti od Talijana, da budu pravedni prema Slavenu. Mi nismo u Istri po ničijoj milosti, mi već stanujemo ovdje više od dvanaest vjekova, imamo dakle jednaka prava sa drugim« a na koncu: »Slaveni, koji čine dve trećine istarskih stanovnika dakako još spavaju, ali gospodo, tko spava nije još umro, tko spava taj će se probuditi, najuspješnije sredstvo da se probudi, jest gnječenje i tlačenje njegovih prirodnih prava. Nego kad bi tako s njim postupali, dakako da bi ga probudili, ali onako kako to ne bi bilo ni najmanje po čudi istarskim Talijanom.«

Radio je na tome, da se seljak ekonomski podigne; prigodom svojih vizitacija govorio je ljudima o napretku u poljoprivredi. Njegovi posjedi bili su uzor reda.

Tražio je načina, kako bi narod oslobodio od lihvara nu bio je sam sa svojim svećenicima, bez drugih pomoćnika.

Ljubio je svoj narod; ta njegova ljubav zrcali se u riječima, koje je više puta pred prijateljima izrekao: »Daj mi Bože, da budem i na nebu medju Hrvatima.«

Otkud je u Dr. Dobrile ovaj neizmjeni patriotizam?

Čita se više puta, da je patriotizam inkarnacija egoizma. Ali kod Dobrile je upravo obratno; njegovo srce krvrari gledajući kako se narod proganja, i jer ga proganjaju on ga više ljubi; on želi biti sa progonjenim narodom, a ne s onima, koji žive u blagostanju.

Biskup bio je od istarskog sabora poslan godine 1861. u bečki parlament kao zastupnik Istre. Tu je saradjivao osobito sa Česima. Da su ga uvelike štivali o tome ne može biti sumnje. Svojedobno kazao mi je pokojni biskup Sterk: »Ako bi mislio, da Ti mogu bilo gdje u Tvom radu pomoći češki velika-

Ovdje odrezati

NARUDŽBENICA

kojom naručujem od uprave lista „Istra“ u Zagrebu _____ kom. džepnog kalendara „Emigrant“ za godinu 1933. à Din 10.— po komadu, ukupno Din _____, koju Vam sumu danas šaljem sa Vašom ček. uplatnicom br. 36789.

Molimo čitljivo ispuniti

Ime i prezime _____
 Zanimanje _____
 Mjesto _____
 Z. pošta _____

Ovdje odrezati

Poslužite se sa našom čekovnom uplatnicom broj 36789 koju možete dobiti na svakoj pošti

še, idi k njima, pretstavi se kao nećak biskupa Dobrile i naći ćeš svuda otvorena vrata.

Dobrila znao je, da bez novina nije moguće politički napredak. Sa vaticanskog koncila piše 11. januara 1870. svom prijatelju kanoniku Antonu Karabaiću u Lovcu kraj Trsta u tom smislu. Predviđa, da će se list tiskati u 500 brojeva, od kojih bi plaćali 400 iz tiskara »poznati našinac i ja«. Našinac bio je valjda biskup Dr. Juraj Strossmayer.

Doživio je i to! Njegovi prijatelji pripovjedali su mi, da se je veselio kao malo dijete, kad je 1. VI. 1870. izišao prvi broj »Naše Sloge«. On je i sam saradivao; tvrdi se da je medju ostalim pisao rubriku »Pogled po svijetu«.

Dogodilo se je, da je njegov članak bio zaplijenjen. Zavladao bi veliko za prepašćenje u uredništvu, kad bi vlast tražila rukopis, nu bez uspjeha.

U toj rubrici zrcali se široka slavenska duša.

Radosno pozdravlja izjavu jugoslavenskih rodoljuba Hrvata, Slovenaca i Srba na sastanku u Ljubljani 1. XII. 1870.; u istoj je naglašeno jedinstvo južnih Slavena i jedinstvo jezika.

Rusko-turski rat nazivlje slavenskim ratom za oslobođenje; želi slobodu i emancipaciju od tuđinskog uticaja braćih na slavenskom balkanu, opominje Poljake, da ne sputaju ruke Rusiji, koje je ona digla za slobodu Slavena.

Da priljubi naše ljude čitanju u našem jeziku napisao je godine 1854. molitvenik: »Oče, budi volja Tvoja«.

Rodjen Istranin, poznavajući našega seljaka u dušu nastojao je da napiše knjigu, koja će da mu omili. I u istinu ovaj molitvenik uz Kacićeve pjesme bio je vjerni drug seljaka i seljakinja kao i pratilica istarskih mornara.

U rukopisu ostavio je molitvenik za djecu »Mladi Bogoljube, prevod »Psalma Davidovih«, nedogotovljen prevod knjige Tobijine i nedogotovljenu »Povjest o posljednjem crkvenom saboru vaticanskom« i jošte manjih crkvenih radnja.

Možda najteža žrtva, koju je narodnoj stvari prikazao, bila je njegova kandidatura za bečki parlament. Nakon pada ministarstva Hohenwarth, došlo je na kormilo njemačko liberalno ministarstvo, koje je putem parlamenta promjenilo izborni sistem; prije su birali zastupnike sabori, a po novom zakonu imali su zastupnike da biraju izbornici.

U istočnoj Istri bio je kandidat Dr. Dinko Vitezić, a u zapadnoj Dr. Juraj Dobrila; izabran je Dr. Dinko Vitezić sa 116 glasova od 174; Dr. Dobrila podlegao je sa 14 glasa.

Dobrila bio je radin, požrtvovan, skroman, odvažan, pravedan.

Svojim radom stekao je ljubav naroda. Ovaj ga je dočekivao slavolucima uz jednostavni napis »jer si naš«; nazivali ga »božjim čovjekom«.

Kad je u Istri u godinama 1852., 1853. i 1879. harala glad, on je svoje Istrane hranio, sabirao je svuda novac i hranu, uzdržavao im je djecu po školama, skrbio im da ta djeca budu ljudi, tražio je za njih prava na život.

Njegov nas je bistri duh, njegov oštri um i njegovo žarko srce probudilo od sna. On je ukresao i raspalio iskru našeg preporoda i napretka, što je do tada tinjalo u narodu pod ledenom korom nemari i nehajstva.

Raspirila se ona iskra i rasplamtala. Ni najstrašnija oluja ne može ju nego da ojača, a nikako da utrne, ugasi. Ne — ni sada — ni do vijeka.

Dobrila pak živi i vjekuje u društvu milih pokojnika naših.

Poslije predavanja, koje je bilo saslušano s pažnjom, recitirala je gdjica Zora Dragman s velikim uspjehom pjesmu »Osvit« od Ante Dukića, iz njegove nove zbirke »Od osvita do sutona«. (Tu smo pjesmu mi u jednom od prošlih brojeva donijeli). Ta duboka i sadržajna pjesma, savršenih stihova bila je dobro recitirana i saslušana te popraćena dugim aplauzom upućenim recitatorici i aukturu. U toj je pjesmi pjesnička vizija o velikom i dobrom Dobrili doživljena od pravog umjetnika.

»ZA NAŠU GRUDU«

Posljednja točka bila je drama »Za našu grudu« od Jože Goričkoga, o kojoj smo već opširno pisali u posljednjem broju. Ta je drama idealno upotpunila program te uspjele večeri i bila je u skladu s priredbom. Patnje našeg naroda u Julijskoj Krajini dao je Joža Gorički u toj drami majstorski. Glumci diletanzi, istarski akademici prikazali su komad s dobrim uspjehom. Na mahove su bili na sceni i vrlo dobri. Naravno se isticao Ivan Erman u ulozi staroga Gravnara. On je pravi glumac. Svoju je ulogu dao majstorski i uvjerljivo. Odlična je bila i gdjica Zora Naberger u teškoj i potresnoj ulozi bake. Naravno je imala mnogo posla u prvom i trećem činu i svladala je svoju ulogu odlično. Ivan Grakalić u ulozi Jože, Stevo Terpin, pa Ljubo Čargo nisu zaostajali za njima. Dobri su bili i ostali Gj. Ante Radoslović u ulozi pokvarenog i lukavog Gorjana dao je svojoj ulozi pravi ton, pa Slipšević Miro, Zora Dragman i Mimi Fister. Režirao je Ante Rojnić s velikom požrtvovnošću i njegova je velika zasluga za uspjeh pretstave, ma da na sceni nije bio. Publika je napor i iskrenu igru akademičara primila iskreno i s priznavanjem. Bilo bi potrebno, da se s ovom vrsti aktivnosti nastavi, jer je kazalište jak faktor u propagandi.

Time je bila dostojno zaključena priredba u čast velikog istarskog preporoditelja.

PISMO IZ TRSTA

Trst, 15 novembra 1932.

Tu se že dalje časa pripravlja za otvorenje javnih kuhinja, ki so že lani poslovale. Letos pa bo vsled poostitve krize in pomnožitve brezposelne armade treba organizirati to akcijo že vse v večjem stilu kot lani. Že dolgo »nabirajo« življenske potrebstine in denarne prispevke. Vsakemu pridobitniku že vnaprej določijo »prostovoljni prispevek« za pomoč stradajočim. Kuhinje same bodo otvorene najbrže že ta mjesec. Zato so začele pritiskati obubožane mase z dežele v mesto, da dobe v javnih kuhinjah vsaj hrano.

Na deželi, zlasti na Krasu in v Istri se pocstruje beda dan za dnem, dogovi se večajo, ljudem primanjkuje vsakdanjega kruha. Beda in nezadovoljstvo dosega že vrhunec. Tega se fašistični mogotci zavedajo in skušajo na vse načine odvrtiti izmozganega kmeta in obrtni njegovu pozornost na razne parade in fašistične akte režima, kot je bila vprav »velikodušna« amnestija. Zlasti pa skušajo potolažiti lakoto, upornost z lansiranjem neoficijelnih obljub. Najnovejši slager je sedaj obljuba, da bo država poravnala vse kmčke dolge. Toda ljudstvo takim vestem neverjame več, ker ve, da država nima niti za svoje najnujnejše potrebe.

Čprav je v prosti luki promet skoro docela izumrl in mnogo obratov v mestu in okolici počiva, vendar je še Trst zelo živahen. Toda ta navidezna živahnost je samo zrcalo bede: desetstičev brezposelnih tava po mestu in išče zasluzka, podpore ali miloščine. To je zelo pisana zmes odpuščenih delavcev, reduciranih uslužbencev, se-

stradanih deželanov in nezaposlenih zastopnikov vseh mogočih poklicov. V svoji nevolji javno preklinjajo režim, ki je kriv njihove usode; ne strašijo se niti črnih srajc, niti policijskih organov, niti O. V. R. E., češ slabše se jim že itak ne more goditi niti v ječi ali konfinaciji, kjer bodo imeli vsaj svoj krov in hrano.

V petek 11. meseca, na kraljev rotni dan, se je vršila bučna parada, ki so jo tvorili vsi oddelki vojske in milice. Obhod po mestu je gledala zvedava množica z brezbržno apatijo a mnogi zlasti brezposelni pa z ironičnim prezirom. Ko so korakali mimo jugoslov. korzulata, je hotel oddelek uniformiranih fašistov v posebno struntem koraku ostentativno pokazati disciplino in pogum. Nesreča je hotela, da se jim je prav tu zmedel korak in nastala je komična situacija, vsled česar je dala množica duška »ljubezni in simpatijam« do črnih srajc s tem, da je bušnila v škodoljivni krah.

Dan za kraljevim rojstnim dnem, so prejeli delavci ladjedelnice pri Sv. Andreju lepo darilo, ki jih fašistični patrioti dele dan za dnem. Po dovršitvi broda »Conte di Savoia« je dobilo namreč 3.000 delavcev 14 dnevni »dopust«, ki pomeni seveda trajno brezposelnost. Da bi potolažili nevoljo ljudskih mas, so skovali črni mogotci novo bajko, da bodo v kratkem pričeli graditi nov mnogo večji parnik, kjer bo dobilo še več ljudi dela in kruha. Toda delavci so vsled izkušeni ostali »neverni Tomaži«. (Mos.)

TRST POD ITALIJOM

NOVI PAD TRŠČANSKOG PROMETA

Trst, novembra 1932. — Ovih dana izišla je službena statistika o trgovačkom prometu Trsta, koju izdaje »Consiglio provinciale dell' economia corporativa«. Promet u mjesecu oktobru 1932 upoređen s prometom u mjesecu oktobru 1931 bio je ovakov:

	1932	1931
Prispjelo železnicom morem	457.466	684.502
Ukupno	1.181.091	1.687.646
Izišlo železnicom morem	580.935	1.070.238
Ukupno	394.948	518.898
Prispjelo železnicom morem	965.883	1.589.136
Ukupno	1.038.401	1.754.740
Prispjelo železnicom morem	1.566.039	2.206.544
Ukupno	2.604.440	3.961.284

KOLIKO IMA RIJEČANA U DRŽAVNOJ I OPĆINSKOJ SLUŽBI

Rijeka, novembra 1932.

Jedan koji ima dosta vremena dao si je truda i izračunao koliko ima još na Rijeci Riječana u drž. i opć. službi. Kod suda, računajući amo i preturu i tribunal, te kasaciju, bez razlike na kategorije, dakle svega skupa imade 69 osoba, od toga je 10 Riječana. Kod općine od ukupnog personala s daćnim stražarima, prometnim redarima, vatrogascima, ima oko 216 osoba a od toga Riječana 35! Kod općinskih poduzeća dakle pod pinare, električne centrale, tramvaja, ledane itd, ukupno oko 360 namještenika, činovnika i radnika ima samo 42 Riječana! Dakle jđno s drugim oko 10 posto, a sve drugo je doseljeno. Ovaj prijatelj statistike interesovao se i dalje i pronašao je, da je i ono malo Riječana što je ostalo na pojedinim mjestima, ostalo pravim čudom, a tko zna dokle? A

doseljenici se osjećaju dobro!! Ta oni su osim toga i nosioci stare latinske kulture, koja Rijeci manjka...

GOSPODARSKI POLOM V ISTRI

Trst, novembra 1932.

Dan za dnem pišejo italijanski listi, kaj je Duce vse storil in kaj vse stori za blaženje gospodarske krize, zlasti v Istri. Toda to so samo besede. Ni izključeno, da so bili tudi v to svrhu določeni večji zneski, toda ti so gotovo končali v žepih raznih fašistovskih vodij. Ljudstvo, posebno pa slovansko ljudstvo medtem umira in gospodarsko popolnoma propada. O tem pričajo objave v Uradnem listu »Bollettino Ufficiale«, ki ga izdaja tribunal v Trstu. V tem uradnem listu se je lahko našlo za prvo polovico leta 1932, kar 803 dražb kmetskih posestev, in sicer račun davkov 409, na račun hipotekarnih zavodov 354 in na račun zasebnikov 40. To je gospodarska osvoboditev tužne Istre.

Naša kulturna kronika:

„BRATJE IN SESTRE“

POROČILO O NOVI KNJIGI BOGOMIRJA MAGAJNE

Povojna slovanska književna generacija, ki je bila rojena tik pred svetovno vojno in je kot otrok stopila v bojno vjuro in potem rasla med hudo bitko, med mesarskim klanjem v lakoti in bedi, na fronti in v preganjanju, ob izkrvavitvi teles lastnih očetov in bratov, je dobila teško nalogo in glasno poslanico, klicati iz črnih dni, iz ponižanja in razžaljenja k novemu, dobremu, svobodnemu človeku. Ker pa je svetovna vojna razklala slovansko zemljo, je razklala tudi slovanske človeka in njegov življenj in s tem zadala veliko bolečino. Tako je bila, pisateljem primorskega rodu dana poleg splošnega klica po novem bitju polnem svobode, poleg orisavanja težkih današnjih dni, še posebna naloga, to je orisati in vpodobiti gosto črtno iz življenja, umiranja in borbe bratov iz njihove ožje domovine. Edepa izmed teh ljudi, izmed teh slikarjev povojnega časa in povojnega iskanja je tudi naš primorski rojak Bogomir Magajna, ki piše že precejšnjo dobo. Njegove novele srečavamo po vodilnih slovanskih revijah. Magajna doživlja vse dogodke skozi mehki preliv svojega čustvenega srca, prepolnena z erotiko in mehko. Njegovi ljudje so živi, mehki, ljubeči se med seboj. Vendar pa, kljub vsej mehki zakriči iz njegovih del oster krik ponižanega in razžaljenega, trpečega ljudstva.

Magajna je zvest svoji zemlji. Že prvo zbirko v kateri je zbral izključno svoje stvari iz Primorja, katere je naslovil »Primorske novele«, so dokaz za to.

Sedaj pa je izšla nova zbirka njegovih novel pod naslovom »Bratje in sestre«. (Novele. Spisal Bogomir Magajna. Izdala in založila Mohorjeva družba v Celju. Mohorjeva knjižnica št. 48. Str. 184.)

Res, v tej knjigi so vsi bratje in sestre. Brat je Ivan Krilanov (»Belkonjiček«) s svojo sanjo o belem konjičku, svojo sanjo o tisti zemlji, o kateri je rekel da je lepa, na katero so prišli tučji, vrag jih vzemi, a jaz vam pravim: stokrat so prišli in stokrat so morali oditi, Sestra nam je vsem Noemi, katere ljubezen je dovolj velika za vsakega, ki bi klical v noč, da ga rešimo smrti (»Noemi«). Brat je Mario Moreli (»Ananas«), ki se potepa po tržaških ulicah in sestre so vse male deklice, ki še niso dorastle za široke ulice, da bi tam prodajale svoja bedna telesa. Brat nam je vsem človek, ki piše iz Lipar (»Pismo«), o pa še najbolji brat nam je on, ki piše: ljudje, saj sem človek tudi jaz. Brat je on, ki pravi: ne more biti svobodan človek, dokler ni svobodan njegov drug. V tem pismu je toliko nepopisljivega gorja tistih, ki umirajo radi ljubezni do svoje zemlje in svojega rodu daleč na pekten-

skih otokih Sredozemskega morja. Kdo bi pred desetletji mislil, da bo slovanski človek pisal pismo upanja iz teh pozabljenih krajev. Sestra je Neli (»Neli«) in sestra je zdravnica Marija (»Zdravnica Marija«), ki ve, da je strašno tistim, ki so ustvarjeni za luč, pa morajo tipati v meglo. Sestra je Pia (»Senca Estere«) in brat je Stenka Razin (»Stenka Razin«), ki je spoznal pesem nove ljubezni, pesem mater — žena, pesem v novo dobo rastočih otrok, pesem zidarjev. Brat je Jernej, divnj Ikarus (»Ikarus«), ki leti v nebeške visine in nas vprašuje: Vprašam vas ali je lepše, da letimo na vekomaj v sonce, ali da grizemo kot Tantalus v taverne, vkovan v zemljo. Sestra je vsem bednim dekletom iz nočnega lokala (»Mladi mesec«). Še bolj pa nam je sestra deklet iz Regina Coeli (»Regina Coeli«), ki veruje, da čeravno so nam izpili kri — vampirji nasilja — duše nam ne bodo izpili. Sestra je Zilda, ki rajši umre, kakor izda svojega Marja, ubežnika. In brat je, naš najsilnejši brat, silni Matej, ki je umrl od puškinih krogel v bregovih nad Trstom.

Vsi so nam bratje in sestre, bratje in sestre v borbi za življenje.

Knjiga obsega štirinajst novel, ki niso baš posrečeno urejene. Izmed teh novel jih je šest iz Primorja, šest iz najbolj trpeče in zaslužene zemlje, šest bratov in sestra v katerih se zrcali vsa bol tistega pol milijona, ki umira in spoznava luč svobode za gorami. Res, težki so dnevi in zagrenjen je človek današnjih dni. Toliko pelina je že zavžil, da se mu zdi že sladak. In težko, zelo težko je življenje onstran meja. Ni več pesmi tam, ni prešernega smeja, vendar pa je veliko, neizgorljivo upanje.

Vsem bratom in sestram iz Primorja, priporočamo knjigo »Bratje in sestre« v kateri bodo našli brate in sestre iz svoje zemlje in po kateri se bodo povzpeli do bratske in posestrinske ljubezni. — Ceka.

NOVI DAVKI IN DOLGOVI V OBČINAH

Gorica, novembra. — V posameznih občinah v goriški pokrajini pripravljajo v zadnjem času nove občinske proračune, ki jih moraju predložiti v odobritev pokrajinskemu upravnemu odboru. Že je ta odbor odobril proračune črniške, kanalske, štanijelske, šumpaške, opatjeselske in temeniške občine. V vseh teh občinah bodo z novim proračunskim letom uvedli nove občinske doklade na neposredne državne davke. V Opatjem selu bodo najeli poleg tega še 50.000 lir posojila, v Temenici pa prodali vrednostne papirje v skupni vrednosti 50.000 lir.

ILICA 128

Nabavljajte **Pokucitvo**

Kod **J. D. Opacić i Sinovi**

u vlastitoj kući

ILICA 128 telefon 62-39 ILICA 128

LAGANO, ALI STALNO RIJEKA UMIRE.

I kavane se zatvaraju... Nekadašnji Hotel Europa, ponos Rijeke, već je davno nestao. Ostala je samo kao neka »reliquiae reliquiarum« — kavana Central. Nekad stjecište najotmljenije riječke publike i stranaca, ne može više da se uzdrži, i poći će, kao što je pošlo već nebrojeno trgovina i privrednih jedinica istom sudbinom... Tako će Piazza Dante izgubiti mnogo od prijašnje svoje živosti. Isto tako zatvara se i jedna od najstarijih riječkih kavana »Risorgimento« na trgu, gdje je do nedavna stajala famozna »ancora« preko puta palače »Adria«. Pa dokle će to tako? Svuda su po gradu spuštjeni željezni kapci na trgovinama, cijele fronte zatvorenih dućana sve skupa čini dojam neke grobnice, u koju su ludost i mahitarnja, bolesna ambicija i krivi račun nekolicine, dovele i zatvorile hiljade i hiljade nedužnih ljudi Domaći autohtoni element odavno je potisnut s onih mjesta gdje se dade još što zaslužiti, a doseljenici imaju srca za Rijeku i osjećaju samo dok mogu šta da zarade...

LEPE METODE KARABINERJEV V JULIJSKI KRAJINI

Ležeče, novembra 1932. Daleč naokoli znani trgovac Dekleva iz Ležeč, je prejel anonimno pismo. V pismu so neznanzi z grožnjno zahtevali, da položi v določenem času znesek 5.000 lir med kamenjem pod skalo na vrhu Sv. Trojice. Dekleva je stvar naznanil orožniški postaji v Košani. Tamkajšnji brigadir mu je svetovao naj da v zapečateno kuverto 50 lir ter jo položi na označeno mesto. Dekleva je storil tako, kot mu je brigadir svetovao. Ko je šel preko polja sta bila tam zaposlena neki starček in pastir, katera sta se čudila, da Dekleva hodi po polju, kar ni bilo v njegovi navadi. Ko je ta odšel, sta šla proti skali. Komaj sta se dobro približala, je že iz zasede planil nad njiju brigadir z dvema orožnikoma ter ju uklenjena odvedel v Košano. Izročena sta bila sodni oblasti. Nadaljnega zapora ju je rešila zadnja amnestija. Lepih načinov se poslužuje javna varnost v Jul. Benečiji! Mogoče je bilo pismo celo namenoma poslano, da bi domačini tako ponovno postali žrtve fašističnega biča. (Mos.)

Razne vijesti

U FOND ISTRE

- Nasi pravi prijatelji ne napuštaju nas. Pomažu nas djelom. Zahvaljujući im iskreno mi i u ovom broju možemo da zabilježimo nekoliko novih imena:*
- Andjeo Mateljan, Tiješno Orjem, Trbovlje za prodane blokove Din 5.—
 - Josip Lukež, Ivanec, za prodane blokove Din 250.—
 - Orjem — Kočevje za prodane blokove Din 220.—
 - N. N. Crvenka Din 25.—
 - Mijo Sekulić, učitelj Sl. Požega, sakupio prigodnom zajedničkog objeda jugosl. učiteljstva »Tabor«, Kamnik, za prodane blokove Din 200.—
 - Dr. K. Lušický, Zagreb Din 18.—
 - Rijavec Vj., Zagreb Din 40.—
 - Jugoslavenska Matica, Čakovec Din 100.—
 - Jugoslavenska Matica, Zagreb Din 100.—
 - U prošlom broju objavljeno Din 4.990.50

Ukupno Din 6.078.50

Ne želimo da ističemo pojedince, ali moramo ipak da specijalno zahvalimo našim organizacijama i pojedincima, koji su raspočavali naše blokove za Fond i da na njih ukazuemo kao na uzore u ovoj akciji.

(U prošlom broju potkrala nam se jedna pogreška. Doprinos od Din 50.— nije nam poslao g. Janko Fili, nego turtka »Moćnik nasl. (Moćnik i Fili)« u Celju, što ovime ispravljamo.)

VIJESTI IZ DRUŠTVA »ISTRA«, NOVI SAD.

Dne 13 novembra g. održalo je društvo »Istra« u Novome Sadu svoju redovnu plenarnu sjednicu pod pretsjedavanjem g. Dr. Ivana Prudana, pretsjednika »Istre«, a na kojoj su donešeni nekoi važni zaključci za bolji napredak i razvitak društva.

Medju ostalim je riješeno, da se koncem novembra ili početkom decembra održi u Novome Sadu svečana javna komemoracija povodom 12-te obljetnice Rapalskog Ugovora, trogodišnjice Gortanove pogibije i godišnjice smrti goričkog vladike Sedeja. Mjesto, datum kao i program biti će na vrijeme objavljen putem štampe, plakata i poziva. Na ovu komemoraciju upozoravaju se članovi već sada i pozivaju se, da u krugu svojih prijatelja razviju što veću propagandu, kako uspjeh ove naše priredbe ne bi zaostao za onom, koju je »Istra« priredila lanišne godine u novemburu mjesecu.

Sekretar »Istre« g. Jurčić, iznio je zatim svoj predlog glede održavanja društvenih prostorija, te je doneseno rješenje, da se za sada u društvu osnuje zaseban Fond, u koji će se prikupljati dobrovoljni prilozii članova i prijatelja »Istre«, iz kojeg fonda bi se imala plaćati najamnina i održavati prostorije. Pozivaju se stoga članovi, da prema svojim materijalnim mogućnostima što izdašnije pristupe tom Fondu, te da svojim prilozima potpomognu ovu akciju, kako bi društvo u najkraće vrijeme moglo uzeti u najam odgovarajuće prostorije i otvoriti svoju vlastitu kancelariju sa čitaonicom. U tim prostorijama bilo bi stjecište našeg kulturnog, socijalnog i nacionalnog života, i naša bi čitaonica imala preuzeti ulogu, koju su nekad imali naši »Narodni Domovi«, koji su danas tek hrpa pepela i ruševina. Od kolike je važnosti ova čitaonica, nije potrebno detaljno razlagati jer smo uvjereni, da je to svakom svjesnom članu već odavno na srcu. Žrtvuemo stoga svi i pružimo svoj obol za našu pravednu i svetu stvar! Kad primamo mjesečnu platu ili dnevnicu, odredimo kod stvaranja domaćeg budžeta i stalan, makar i najmanji doprinos za Istru, nemojmo žaliti onih par dinara, jer sve što dajemo, dajemo sebi, dajemo našoj ideji. Svaki, pa i najmanji priloz prima se sa toplom zahvalnošću i držimo se one stare: Zrno po zrno pogača, kamen do kamena palača. Sve priloge i prijave za Fond treba slati Upravi »Istre« sa oznakom »Za poseban fond«.

Zatim je Il. sekretar g. Tihomir Cukon podnio izvještaj, da je na zadnjem sastanku sakupljena svota od Din 230 u korist jedne siromašne i napuštene obitelji. Za ovu napuštenu obitelj Uprava »Istre« postarati će se da majku smjesti u ovdašnji uboški dom, dok će djecu dati u zanat. Majka sa djecom zahvaljuje se najtoplije plemenitim darovateljima.

Povodom proslave 10-godišnjice društva »Istra« u Zagrebu, osvećenja društvenog barjaka te proslave jubileja velikog istarskog vladike biskupa Jurja Dobrile, određuje se tajnik g. Jurčić da nas na toj priredbi zastupa kao delegat.

Ovdašnji Kuglaški klub »Sreda« poklonio je našem društvu preko svog blagajnika gosp. Dragutina Krstića svotu od Din 500 (pet stotina dinara). Uprava društva ovim se putem najtoplije zahvaljuje plemenitim darovateljima a naročito g. Dragutinu Krstiću, koji je sakupio tako lijepu svotu i poklonio je »Istri« za njezine uzvišene i plemenite svrhe. Neka ovaj lijepi gest bude i ostalim rodoljubima primjermom!

Članovima u Novome Sadu, kao i onima van Novog Sada stavlja se do znanja, da su društvu stigli džepni koledari Jugoslovske Matice iz Zagreba, a cijena im je 2 dinara. Pošto je čist prihod od rasprodanih koledara namijenjen istarskim izbjeglicama, umoljavaju se članovi da ove koledare otkupe od društva. U koliko bi koji želio da ih rasprodaje, naročito oni van Novog Sada, neka jave Upravi društva koliko koledara da im u tu svrhu pošalje. Pošto je prva partija blokova za fond naše štampe skoro već rasprodana, pozivaju se povjerenici da u najkraćem roku jave, koliko bi još tih blokova mogli rasprodati, kako bi ih mogli poručiti od uredništva. Na ovo se upozoravaju i članovi van Novog Sada, pa se umoljavaju da i oni u tu svrhu nešto učine. Blok ima 100 listića po Din 1.— komad. Ko želi da mu se pošalje neka to javi Upravi društva.

Društvo »Istra« Novi Sad sekretarijat.

USPELA AKADEMIJA »TABORA« V LJUBLJANI.

Akademija je za nami. Vršila se je ob udeležba kakšne nismo bili vajeni in da udeležba ni bila velika je mnogo vzrokov. Isti večer kot naša akademija so nastopili v drami, v operi in tudi Sokoli so imeli veliko proslavo. Torej štiri prireditve v enem večeru res ni malo.

Res ni bil gmoten uspeh tak kakor smo ga želeli, posebno z ozirom na to, da je čist dobiček namenjen opremi našega prenočišča. Toda to nas ni strlo, niti potrla nas ni ker moralen uspeh je bil lep.

Vsi tukajšnji dnevniki »Jutro«, »Slovenec« in »Slovenski Narod« so prinesli zelo laskave ocene, polne pohvale in priznanja.

Otvorivna točka je bila Foersterjeva »Ljubice«, ki jo je pel mešan zbor. Pevski zbor je nastopil še s sledečimi točkami: »Djevojka je ružu brala«, »Vigred«, »Polž se je pa ženit šel« in »Prekmorska pošta«. Pevovodja tov. Venturini in pevci so za svoja izvajanja želi obilo priznanja.

S pevskimi točkami je nastopila operna pevka g. Polič-eva, na klavirju jo je spremljal g. Polič. Pel je tudi operni pevec g. Primožič, na klavirju ga je spremljal g. Neffat. Oba je občinstvo nagradilo z dolgotrajnim ploskanjem. Podarjane sta jima bila dva lepa šopka rdečih nageljnov.

Dramatični odsek je nastopil z zbornimi recitacijami (Vitogoj: Molitev beguncev in Pesem primorskih emigrantov), ki so močno vplivale na vse gledalce. Podane so bile tudi sledeče deklamacije: Širokova »Umrj je Jezus«, Igo Grudnova »Slika z Adrije«, Kosovelova »Kdo je hodil« in končno Zupančičev »Razgovor«, ki ga je zelo lepo podal mali Končnik s svojo sestrom.

Mandolinistički odsek, ki šteje 30 članov je tudi žel mnogo odobravanja. Kot zaključna točka je sledila živa slika. Uvod k živi sliki je bila recitacija Širokoviha »Kakor da je mrljč v hišic in »Kako je bilo Tebi Marija pri sreč takrat«. Recitiral je tov. Končnik z globokim občutkom in živim ognjem. Medtem se je na odrju v poltemi pripravila živa slika. Tudi o toj točki se vsi časopisi izražajo zelo simpatično.

Ravno pri tej točki, se je pokazalo, da so vsi, ki so bili navzoči čutili z nami, bili z nami eno in isto, peli z nami »Hej Slovanci tako, da je bil oder in dvorana ena sama velika razumevajoča duša.

Da, moralen uspeh je bil velik in čie gmotno nismo dosegli veliko, nam to ni najmanj ni vzelo volje do dela. Naši cilji, ki jih moramo doseči, nam dajejo novih sil in novih moči.

Cprav ni bilo vse zasodeno, vemo, da nismo sami, z nami jih je mnogo. Več emigrantskih društev nam je poslalo prispevke, ker se njih delegati niso mogli udeležiti naše prireditve. Tudi mnogo zasebnikov se nam je oddržilo z raznimi nakazili ter se vsem tem potom iskreno zahvaljujemo.

Naše prenočišče napreduje. Te dni smo začeli s kritjem, le škoda, da nas je dež, ki je sicer dolgo prizanašal — vendarle prehitel. — V prihodnji številki upamo, da nam bo mogoče poslati sliko našega prenočišča kakor tudi javno zahvalo vsem tistim, ki so nam do sedaj tako radi prisločili na pomoč.

SOKOLSKO DRUŠTVO U ZAMETU I OBLJETNICA RAPALLA.

U vezi sa apelom Jugoslovske Matice (podružnice) u Sušaku, u nizu ostalih predavanja i nagovora koja su održana ovoga mjeseca u našem društvu, održano je također i predavanje prigodom 12 obljetnice Rapalskog ugovora.

Pred velikim brojem prisutnog članstva br. prosvjeta je potanko iznesao sve patnje što ih je naš narod u Istri za ovih 14 godina pretrpio pod teškim tudjinskim jarmom.

Govor br. prosvjetara teško se je dojmio svih prisutnih, kojima je uslijed blizine talijanske granice vrlo dobro poznat položaj našeg naroda u Istri.

Sva se braća ovoga društva vrlo živo sjećaju fašističkih zuluma iz vremena kad je i Zamet bio pod talijanskom okupacijom te vjeruju da svaki Jugosloven u slobodnoj domovini znade što mu nalaže dužnost da uradi za Istru.

NAŠA KNJIGA PREPOVEDANA. JURČIČEVI »ROKOVNJAČI« ZAPLENJENI!

V Gorici je kvestura zaplenila s predhodnim ujenim privoljenjem natisnjene Jurčićeve »Rokovnjače«. Stvar nima političnoga smisla, ampak je navađen čin hinavskega nasilja nad brezpravno raio.

DUŽNICI!

Naše dužnike upozoravamo, da ćemo ovih dana razaslati ponovno opomene zbog zaostalih pretplata. Svaki dužnik dobit će ček, na kojem će biti označena svota dugovanja. Molimo sve dužnike, da se odazovu i da učine svoju dužnost prema listu, koji su čitavu godinu primali u redu. Naša uprava čini velike napore, da pretplatnike ne prikrati. Red bi bio da to dužnici već jednom uvide. Ako imaju savjesti uvidjet će i to da nas ovo često odašiljanje opomena stoli mnogo novaca. Ovo je posljednja ovogodišnja opomena nemarnim dužnicima. Uvjereni smo, da će imati učinka i da ne ćemo biti prisiljeni, da te najnemarnije pretplatnike brišemo.

KOMEMORACIJA »RAPALLA« U TIVTU.

Svake godine, a naročito ove godine komemorirao se je Rapalski dan u Tivtu, kao dan koji bolno odjekuje u duši svakog Jugoslovena. Kao dan, koji se je duboko usjekao u jugoslovensko srce, kao dan koji pobudjuje osjećaj napram onima stotinama hiljada našeg življa, najnacionalnijeg medju nama, a kojeg je osudila — kao što je rekao pok. Bianchini — »bezglava diplomacija na sramotu civilizacije dvadesetog vijeka« da čami u ropstvu, kojeg ne pamti historija.

Zaslugom Jugoslovske Matice napunio se i ove godine na taj dan Dom Jadranske Straže u Tivtu najvidjenijim gradjanima i onima koji dijele bol sa našim pogaženima ali neklonivim čuvarima svojih svetinja. Napunio se je Dom i onima, čija je najbliža rodbina razapeta na »muke križa«. Napunili su Dom i zato, jer vjeruju u svoj i svojih jaki i neslomivi duh, jer vjeruju u svoju i svojih snagu, jer vjeruju da će patnje biti okrunisane vjencem jugoslovske slobode.

Komemorativno veče otvorio je kratkim, ali lijepim proslavom g. Ing. Pave Jordana. Prikazao je jezgrovito naše greške i u kojem pravcu treba da dalje ustrajemo u otvorenom drugom Kosovu.

Oktet Jugoslovske Matice odpevao je vanredno lijepo istarsku himnu »Predobri Bože« i »Kastav gradu«. Mala istranka Marija Jeličić deklamirala je »Suze zarobljene kćeri« od A. Kraljića, a istarska djeca izvela su igrokaz »Kestenjar iz Istre« od Kriletića. Mala istranka Klementina Ružić deklamirala je »Pjesma naše boli i nade« od Rikarda Katalinića Jeretova. Na koncu se je prikazala prekrasna i bolna živa slika »Galeot« od Vladimira Nazora, a recitirao je g. Ivo Grubišić.

Kratki, ali lijepi program, posve prikladan za ovakovo veče, bio je vanredno dobro izveden na naročito ukusno dekoriranoj pozornici, pa su skoro sve tačke bile nagradjene burnim pljeskom, te skoro sve tačke morale su biti ponovljene.

Moralni uspjeh je bio vanredno dobar, a ni materijalni nije zaostao.

KOMEMORACIJA U SL. BRODU.

Prosvjetno i potporno društvo »Istra« u Sl. Brodu, održalo je u nedjelju 20. o. mj. u 4 h po podne u ovdašnjoj »Sokolani« svečanu komemoraciju u spomen heroja Vladimira Gortana i Barovičkih žrtava.

Komemoraciji prisustvovala je brojna ovdašnja Istarska kolonija, predstavnici vlasti i mnogi vidjeni gradjani, koji su odali pijetet žrtvama usklikom: »Slava mučenicima«.

»ČITAONICE I NARODNI PREPOROD U ISTRI«.

Predavanje u Jug. narodnoj čitaonici u Rabu.

17 o. mj. na večer održala je Jugoslovska narodna čitaonica u Rabu svoju skupštinu radi prihvata društvenih pravila. Pravila su jednoglasno prihvaćena od brojnog članstva. Tako je čitaonica rapska koja je obrazovana pred mjesec dana počela redovitim djelovanjem. Na skupštini izabrana je uprava, u koju su ušli kao pretsjednik Dr. Bujas, tajnik veterinar Goranić, blagajnik kapetan Marokino, a knjižničar učiteljica Marinović.

Na skupštini održao je Dr. M. Tomasić predavanje o ulozi i važnosti rada narodnih čitaonica za narodnog preporoda u Istri. U predavanju naglašena je važnost čitaonica u svestranom narodnom radu u Istri oko osvijješćivanja našega naroda, s naročitim obzirom na najstariju istarsku čitaonicu u Kastvu koja je obrazovana 1866. god., a koja je dala i poticaja za održanje onog vanrednog narodnog tabora na Sv. Mihovilu kod Kastva 1871. god., na kojem se je govorilo pred desetak tisuća naroda i o »združenju Jugoslovljana«. Iznesen je i razvoj naših društava u Istri, kako su najprije obrazovane čitaonice, pa pjevačka i glazbena društva a onda Sokolska društva, koja su udružena u svojoj istarskoj župi »Vitezič« postigla odlične uspjehe. Predavanje je pažljivo saslušano od svih prisutnih.

† IVAN ŠORLI

V Mariboru je umrl dvorni svetnik u pokoj, g. Ivan Šorli. Smrt je nastopila kot posledica kratke bolesti, kateri je 79 letni starček podlegel. S pokojnikom lega v grob markantna osebnost v vrstab mariborskih emigrantov v Goriškega, Bil je Goričan, Tolminec, rodom iz Klavž.

Ivan Šorli se je rodil 1853 v Podmelcu pri Tolminu, gimnazijo pa je obiskaval v Gorici in jo končal z odličnim uspehom pri maturi. Da Dunaju se je studiral pravo. Med študijem je bil mobiliziran ob priliki bosanske okupacije 1878. Kot politični uradnik je služboval v Trstu u različnih krajih Istre. Najdalje, celih 20 let, je bil v Pazinu kot namestniški svetnik.

V Pazinu je posvetil svoje glavno delo razširenju narodnega šolstva. Ko je prišel v Pazin, je bilo v vsem okraju samo 9 ljudskih šol, v katerih se je poučevala tudi brvaščina, a v bistvu je bila većina teh šol bolj italijanska. Ko je ošdel iz Pazina, je zapustil v celem okraju 36 popolnoma hrvaških šol. Od l. 1915. je živel s svojo rodbino v Mariboru ter je tudi v teku svetovne vojne izdatno sodeloval pri oskrbi naših primorskih beguncev. Kot staroupokojenec je za sve svoje narodno delovanje imel edino tisto notranje zadošćenje, katero ima človek po vestno izpolnjenih dolžnostih.

Ljubljansko »Jutro« piše v njegovem nekrologu:

Ko bodo naši Istrani pisali spomine o uglednih osebah ki so kot politični uradniki bivše Avstroogrsko posredno ali neposredno vplivali na kulturni ali politični razvoj istrskih okrajev, se bodo gotovo toplo spomnili Ivana Šorlija dobrega, plemenitega človeka, ki je preteklo soboto v Mariboru kot upokojen dvorni svetnik zapustil te nevažežni svet v čestiti starosti 79 let. Ivan Šorli, po sreči in čustvovanju pravi Slovan, vendar uklenjen med težke zakone in naredbe bivših avstro-ogrskih oblasti, je vršil svojo dolžnost vestno, da mu predpostavljeni nikoli niso mogli ničesar očitati, obenem pa vsekakor tudi na korist svojega naroda. Vedno je znal svoj delikatni položaj usmeriti v tem pravcu Med našimi nacionalnimi ljudmi je seveda imel tudi dobre svetovalce, ki jih je rad poslušal in se trudil za blagor svojega okoliša.

Velja omeniti knjigo, ki jo je izdala češka pisateljica Milada Pavlova o Jugoslovenih. Ona omenja Šorlijevo ime na vidnem mestu, saj je zna! na dan vojne napovedi Srbiji zavarovat življenje in omogočiti pot v inozemstvo našemu dičnemu starini dr. Dinku Trinajstiću, sedanjemu senatorju, po katerem je takrat že segala besna roka avstrijske soldateske. Ta poštna generacija izumira. Ivan Šorli je bil včas! morda malo čudaški, toda mirne vesti je treba poudariti, da nikar nikoli ni Istranom storil nič zlega, marveč vedno samo dobro. Mirno in tiho je podpiral vse narodne institucije. Vsi, ki smo ga poznali, bomo ohranili njegovo ime v častnem spominu, njegovi gospe in otrokom pa izražamo iskreno sožalje. Naj mu bo obranjen trajan spomin v srcih in dušah Istranov!

MALIOGLASNIK

ISTRA

ARCUS

AGENCIJA ZA PROMET NEKRETNIMA
ZAGREB GUSTAV ILIĆ TEL. 67-84

VRLO LIJEPU NOVOGRADNJU sa krasnim trosobnim stanom, lokalom, velikim posl. prostorijama podesnim za svaki obrt, vrt, dvorište, kolni ulaz, prodajem za 390.000.— Dinara »ARGUS«, Boškovičeva 6. (2044-993).

SESTEROKATNICU NOVO uredjenu sa 60 hotelskih soba, sve najmodernije namještene — luksuznim komforom, providjeno — rentabilno — prodajem povoljno — »ARGUS«, Boškovičeva 6.

TRGOVAČKU KUCU strgo središte sa više trgovačkih lokala, poslovnih prostorija, stanova po 1-2 i 3 sobe sa komforom, podesno za svaku trgovinu — novčani ili osiguravajući zavod, dohodak oko 700.000.— Din., prodajem za cca dinara 5.500.000.—, primam pod račun manji objekat — »ARGUS«, Boškovičeva 6. (316-73).

LIJEPU JEDNOKATNICU novu sa 4 stana po 1 i 2 sobe sa komforom, oko 180 čet. hvati vrta i dvorišta, godišnji dohodak oko 42.000.— prodajem za cca Dinara 500.000.— »Argus«, Boškovičeva 6. (2448-267).

Ig. Breznikar

Trgovina kave i čaja. — Vlastita elektroprižiona i elektromilin za mljevenje.

ZAGREB, ILICA BROJ 65.
Telefon 7637

ODLIKOVANI KROJAČKI SALON ZA GOSPODU

A. Slavec

ZAGREB

Mesnička ulica br. 1. Telefon br. 74-43

VELIKO SKLADISTE NAJMODERNIJIH PRVORAZREDNIH ENGLSKIH ŠTOFOVA